

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

2013

Dato:
24.02.2014

OFFENTLIG VERSJON

Hovedinntrykk

Innhold

1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
3 STRUKTUREN I FINANSMARKEDET	9
STRUKTUREN I DET NORSKE FINANSMARKEDET	10
4 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	13
NORSKE FINANSKONSERN	13
NORDISKE FINANSKONSERN	14
5 KREDITTINSTITUSJONER	16
BANKER	16
NÆRMERE OM OMF-FORETAKENE	22
LIKVIDITET	23
SOLIDITET	25
FINANSIERINGSSKAPER	29
6 FORSIKRING OG PENSJON	33
LIVSFORSIKRINGSSKAPER	33
PENSJONSKASSER	38
SKADEFORSIKRINGSSKAPER	42
7 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	46
8 TABELLER FOR GRUPPER OG ENKELTINSTITUSJONER	54

Redaksjonen ble avsluttet 20. februar 2014. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

1 Hovedinntrykk

Veksten i aktivitetsnivået i Norge avtok noe gjennom 2013, men BNP-Fastland steg med 2,0 prosent for året som helhet. Etter kraftig vekst i det private forbruket i første kvartal, avtok veksten utover i 2013. Veksten i boligpriser bremses kraftig opp gjennom 2013, med synkende priser de siste månedene av året. Prisene i januar 2014 var 1,0 prosent lavere enn i samme måned ett år tidligere. Husholdningenes gjeldsvekst er høy, har ligget stabilt rundt 7 prosent de siste to årene, og er fortsatt betydelig høyere enn inntektsveksten. Innenlandsk kredittvekst til ikke-finansielle foretak sank fra 7 til 4 prosent, men foretakene har økt opplåningen i utlandet den siste tiden. Arbeidsmarkedet viser tegn til svakere utvikling fremover, på tross av en fortsatt svakt stigende sysselsetting.

Aksjekursene steg gjennom 2013, både i Norge og i utlandet. Utviklingen på Oslo Børs var likevel noe svakere enn i de store internasjonale børsene. Lange statsrenter steg gjennom 2013, både i Norge, Tyskland og USA. Renten i de gjeldstyngede Euro-landene sank noe i 2013, men disse lå fremdeles langt over tyske renter. Renten på korte statspapirer lå fremdeles på historisk lave nivåer gjennom fjoråret. Den norske kronen svekket seg betydelig mot nøkkelvalutaer i 2013.

Bankenes resultat før skatt utgjorde 1,05 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) i 2013, en økning på 0,14 prosentpoeng sammenlignet med 2012. I kroner viste samlet resultat en bedring på 21 prosent i samme periode. Resultat etter skatt økte med 23 prosent. Hovedårsaken til resultatforbedringen var en markert økning i netto renteinntekter, særlig som følge av lavere finansieringskostnader. Som andel av GFK økte nettorenten fra 1,46 til 1,54 prosent. Dersom det tas hensyn til at bankene fra og med 2013 måtte betale avgift til Bankenes sikringsfond uavhengig av fondets kapitalisering, mens de var fritatt for innbetaling i 2012, ville netto renteinntekter økt til 1,58 prosent av GFK. Økte provisjonsinntekter fra deleide OMF-foretak, som ville blitt ført som nettorente dersom utlånene fremdeles stod på bankenes egen bok, bidro også til resultatforbedringen. Økningen i bankenes driftskostnader var betraktelig mindre enn veksten i driftsinntekter. Dette førte til at forholdet mellom kostnader og inntekter (eksklusiv kursgevinst) ble bedret med nær 3 prosentpoeng, til 50 prosent. Bankenes tap på utlån var 4 prosent lavere enn i 2012. I forhold til utlånsvolumet var tapsnivået moderat, med 0,21 prosent. Nivået på brutto misligholdte engasjementer gikk noe ned, til 1,4 prosent av utlån. Den betydelige resultatforbedringen førte, på tross av økt egenkapital i bankene, til en bedring i egenkapitalavkastningen med i overkant av ett prosentpoeng, til 11,9 prosent. Ren kjernekapitaldekning for bankene samlet ble styrket med 1,1 prosentpoeng fra ett år tilbake, til 12,2 prosent. Ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen økte med 0,5 prosentpoeng siste år, til 6,5 prosent.

Årsveksten i samlede brutto utlån til kunder (inkludert utlån overført til OMF-foretak) var 4,7 prosent ved utgangen av fjoråret. Bankenes utlånsvekst til personkunder har sunket svakt de siste kvartalene, men var fremdeles høy, med 6,7 prosent ved årsskiftet. Utlånsveksten til innenlandske bedriftskunder økte svakt i fjerde kvartal, og var 1,7 prosent siste år. Som følge av betydelig reduksjon i utlån til utenlandske bedriftskunder sank samlede bedriftsutlån med 2 prosent siste år. Innskudd fra kunder økte med 7,5 prosent siste år, og førte til at innskuddsdekningen (inkludert utlån overført til OMF-foretak) steg med halvannet prosentpoeng til 57,7 prosent. Gjennom store deler av 2013 var forholdene i de internasjonale

kapitalmarkedene gode, og risikopåslagene falt ytterligere gjennom fjerde kvartal. Norske banker har hatt god tilgang på både kortsiktig og langsiktig markedsfinansiering, både internasjonalt og i det norske markedet.

Finansieringsselskapene, som i hovedsak driver virksomhet innenfor leasing og bil- og forbruksfinansiering, oppnådde et samlet resultat før skatt på 2,6 mrd. kroner i 2013, en økning på 13 prosent fra 2012. Som følge av lavere skattekostnad enn året før økte resultat etter skatt med 38 prosent. Resultatforbedringen skyldtes i hovedsak økt nettorente. Utlånstapene sank noe, til 0,6 prosent av totale utlån, samtidig som omfanget av misligholdte lån ble redusert med 19 prosent. Egenkapitalavkastningen steg 2,3 prosentpoeng, til 16 prosent. Årsveksten i utlån til forbruksfinansiering gikk noe ned i fjerde kvartal, og var 8,0 prosent ved utgangen av 2013. Tapene på forbruksfinansiering var på nivå med året før, og utgjorde 1,3 prosent av totale utlån.

Resultat før skatt i **livsforsikringselskapene** ble 6,9 mrd. kroner i 2013, mot 5,1 mrd. kroner året før. Kollektivporteføljen, som omfatter produkter med årlig garantert minsteavkastning for kundene, oppnådde en bokført kapitalavkastning på 4,9 prosent, mot 5,2 prosent i samme periode i fjor. Verdijustert kapitalavkastning, som inkluderer urealiserte verdiendringer, ble også redusert, fra 6,3 til 5,9 prosent. Livsforsikringselskapene har foretatt foreløpige avsetninger for økt levealder på til sammen om lag 8 mrd. kroner i 2013. Positiv utvikling i aksjemarkedene bidro til at kursreguleringsfondet økte med 9 mrd. kroner i 2013, og bufferkapitalen ble styrket med 13 mrd. kroner til 67 mrd. kroner. Dette tilsvarte 8,3 prosent av forsikringsforpliktelsene i kollektivporteføljen.

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 3,6 mrd. kroner, mot 2,9 mrd. kroner året før. Målt mot forvaltningskapitalen er resultatet i pensjonskassene betydelig bedre enn i livsforsikringselskapene. Bokført avkastning i pensjonskassene var på samme nivå som i livsforsikringselskapene med 4,9 prosent, noe som var en svak nedgang. Høy aksjeandel og økte aksjekurser bidro imidlertid til en vesentlig høyere verdijustert avkastning med 10,7 prosent. Dette var en økning på 2,8 prosentpoeng sammenlignet med 2012. Bufferkapitalen var 42 mrd. kroner ved utgangen av 2013, en økning på 14 mrd. kroner siden året før. Dette tilsvarte 21,6 prosent av forsikringsforpliktelsene.

Skadeforsikringselskapene (uten captives) hadde et resultat før skatt på 6,8 mrd. kroner i 2013, mot 7,1 mrd. kroner i 2012. Nedgangen skyldes i hovedsak reduserte finansinntekter, mens resultatet fra forsikringsdriften (teknisk resultat) viste noe bedring. Høyere vekst i premieinntekter enn i skadeutbetalinger bidro til bedret skadeprosent. Også kostnadsprosenten bedret seg noe sammenlignet med året før. Samlet førte dette til en reduksjon i combined ratio med 1,5 prosentpoeng til 88 prosent sammenlignet med 2012. Bufferkapitalen økte noe i 2013, og utgjorde 26 mrd. kroner ved utgangen av året.

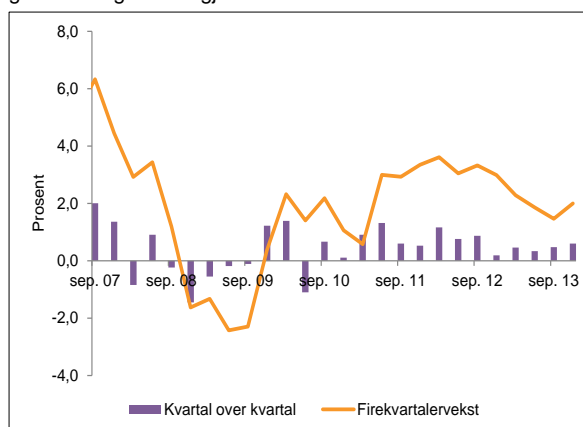
2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser BNP-vekst for Fastlands-Norge på 0,6 prosent i fjerde kvartal 2013, en økning på 0,1 prosentpoeng fra kvartalet før. For 2013 under ett ble BNP-veksten for Fastlands-Norge 2,0 prosent. Petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart hadde fall i bruttoproduktet i 2013 med -3,5 prosent, slik at BNP totalt økte med 0,6 prosent i 2013. Veksten i husholdningenes konsum var på 2,1 prosent i 2013. Husholdningenes forventninger til egen og norsk økonomi gir et bilde av at husholdningene er noe mindre optimistiske til utviklingen i norsk økonomi enn før. Husholdningenes sparerate økte fra 9,0 prosent i første kvartal til 9,4 prosent i fjerde kvartal 2013. Eksporten gikk ned med 3,9 prosent i 2013, mens bruttoinvesteringene i fast realkapital økte med 8,7 prosent.

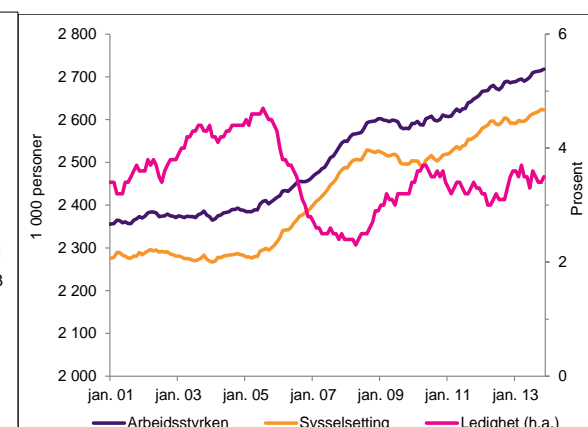
Syssetningen har steget siden 2011, se figur 2.2. Arbeidsledigheten målt i AKU økte likevel fra 3,2 prosent i annet kvartal 2012 til 3,5 prosent i fjerde kvartal 2013. Til tross for økning i antall sysselsatte, viser arbeidsmarkedet tegn til en svakere utvikling framover. Med en lavere veksttakt i norsk økonomi kan syssetningen svekkes.

Figur 2.1 BNP for Fastlands-Norge. Tolvmånedersvekst glattet ved glidende gjennomsnitt for 2 kvartaler

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.2 Arbeidsstyrke, syssetning og arbeidsledighet

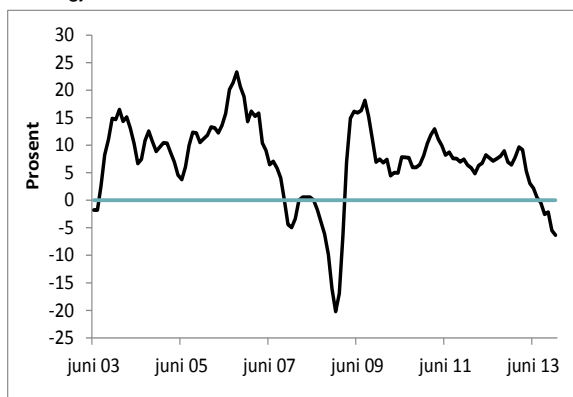
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Boligprisveksten avtok markant gjennom 2013, og har, målt ved sesongjustert 3-månedersvekst mot foregående 3-månedersperiode, vært negativ etter august, se figur 2.3. Veksten i boligprisene (annualisert) falt fra 9,1 prosent i første kvartal til -6,3 prosent i fjerde kvartal. Prisene i januar 2014 var 1,0 prosent lavere enn ett år tidligere.

Den samlede gjelden (K3) til ikke-finansielle foretak, husholdninger og kommuner (publikum) viste en økning på 8,7 prosent fra november året før. Veksten i innenlandsk kreditt (K2) til husholdninger har gjennom 2012 og 2013 vært om lag 7 prosent, se figur 2.4. Husholdningenes kredittvekst er fortsatt høyere

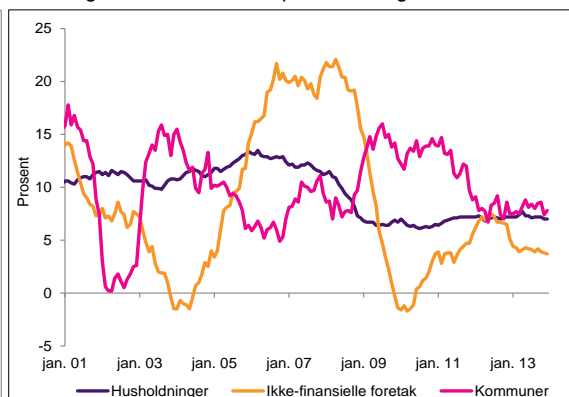
enn inntektsveksten. Veksten i K2 til ikke-finansielle foretak gikk ned fra rundt 7 prosent i 2012 til rundt 4 prosent i 2013, men foretakene har økt opplåningen i utlandet den siste tiden.

Figur 2.3 Bruktboligpriser.
Sesongjustert 3-måneders vekst

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.4 Innenlandsk kredittvekst
fra foregående 3-måneders periode. Årlig rate

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Aksje- og rentemarkeder

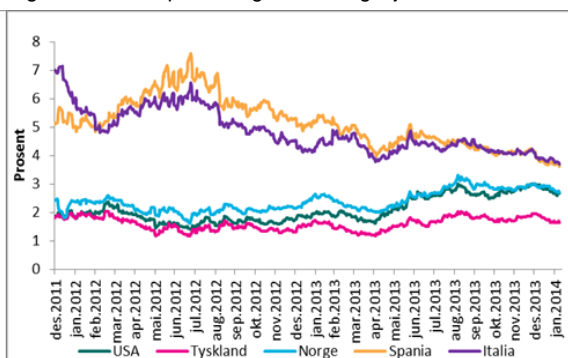
Aksjeindeksene for flere land steg betydelig gjennom 2013, se figur 2.5. Markedsutviklingen var spesielt sterk i USA, og kan oppfattes som noe sterk i forhold til fundamentale forklaringsvariabler. Verdiutviklingen i selskapene notert på Oslo Børs har fulgt retningen på aksjekursutviklingen internasjonalt, men verdistigningen har vært noe mindre.

Figur 2.5: Aksjeavkastning

Kilde: Thomson Reuters Datastream

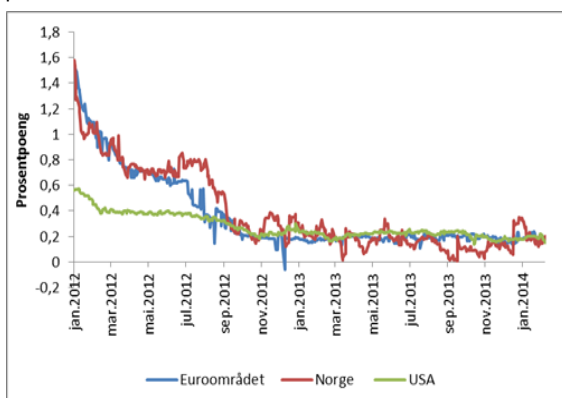
Figur 2.6: Rente på 10-årige statsobligasjoner

Kilde: Thomson Reuters Datastream

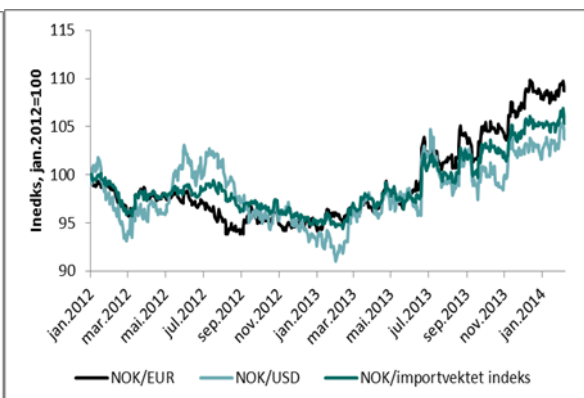
De lange statsrentene i USA og Norge steg med 1,25 og 0,86 prosentpoeng fra inngangen til utgangen av 2013. I USA kan oppgangen ses i lys av bedre økonomiske utsikter og Feds nedtrapping av obligasjonskjøpene. Todelingen av det europeiske markedet for statsobligasjoner var også fremtredende i 2013, men forskjellen avtok gjennom året, se figur 2.6. Tyske 10-årige statsrenter steg i 2013 sett under ett med 0,64 prosentpoeng, mens renten på obligasjoner med tilsvarende løpetid i de gjeldstyngede landene falt, se tabell 2.1.

Figur 2.7: Spread mellom 3-mnd interbankrente og rente på 3-mnd statscertifikater

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.8: Utviklingen i kronkurs

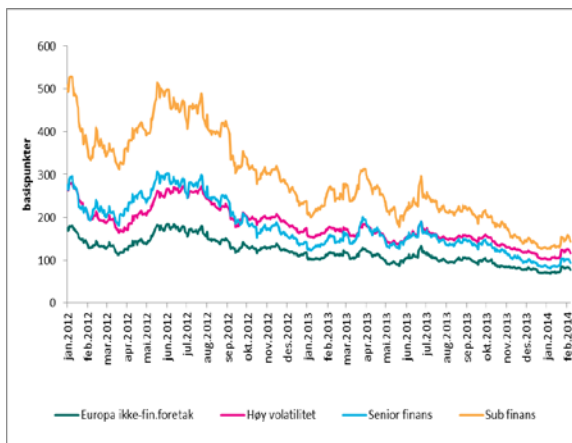

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Rentene på korte statspapirer holder seg fortsatt på historisk lave nivåer, se tabell 2.1. Spreaden mellom interbankrenter og korte statsrenter har i 2013 vært relativt stabil i både USA og euroområdet, se figur 2.7. I Norge har spreaden variert noe. Dette skyldes hovedsakelig bevegelser i rentenivået på norske statscertifikater.

I 2013 svekket den norske kronen seg betydelig mot de fleste nøkkelvalutaer, se tabell 2.1. Høsten 2013 svekket også dollaren seg mot euroen. Usikkerhet rundt nedtrapping av Feds kvantitative lettelse og uroen rundt håndteringen av budsjettpolitikken i USA kan ha bidratt til dette.

Figur 2.9: CDS (EU), bank og ikke-finansielle foretak.

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.1: Utviklingen i verdipapirmarkedet

Endring i prosent (aksjer og valuta), prosentpoeng (renter)

	Nivå		Endring		
	31.12.2012	31.12.2013	10.02.2014	2013	Hittil 2014
Aksjer (MSCI)					
Norge				20,3	-1,1
USA				32,6	-2,4
Euroområdet				24,4	-1,1
10-årige statsobligasjoner					
USA	1,76	3,01	2,68	1,25	-0,33
Tyskland	1,31	1,94	1,68	0,64	-0,26
Norge	2,04	3,04	2,81	1,00	-0,23
Spania	5,31	4,15	3,59	-1,17	-0,55
Italia	4,53	4,09	3,68	-0,44	-0,41
3-mnd. statscertifikater					
Norge	1,52	1,35	1,45	-0,18	0,10
USA	0,05	0,07	0,07	0,02	0,00
Euroområdet	0,00	0,11	0,10	0,11	-0,01
Valuta					
NOK/EUR	7,34	8,43	8,36	14,8	-0,8
NOK/USD	5,57	6,11	6,13	9,8	0,3
NOK/Import	84,95	93,56	93,53	10,1	0,0

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Prisene på CDS-kontrakter på 5-årige senior- og usikrede (subordinerte) obligasjoner utstedt av banker i euroområdet gikk ned med henholdsvis 55 og 109 basispunkter i 2013, mens tilsvarende for 5-årige obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak i euroområdet gikk ned med 47 basispunkter, se figur 2.9. I samme periode steg CDS-prisene på 5-årige obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak med høy risiko (high yield) med 69 basispunkter. Prisingen av CDS-kontrakter tyder på at markedsaktørene fortsatt vurderer europeiske senior bankobligasjoner som mer risikable enn europeiske obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak med høy kredittverdighet, men prisforskjellen har blitt redusert betydelig de siste to årene.

3 Strukturen i finansmarkedet

Strukturendringer i 2013

Finansdepartementet ga tillatelse til sammenslåing av Sparebanken Pluss og Sparebanken Sør. Fusjonen ble gjort gjeldene fra 1. januar 2014. Den fusjonerte banken, Sparebanken Sør, er den sjette største norske banken målt etter forvaltningskapital.

Nes Prestegjelds Sparebank og Hol Sparebank ble slått sammen med virkning fra oktober 2013, med navnet Skue Sparebank.

Bø Sparebank og Seljord Sparebank fusjonerte i oktober, under navnet Sparebanken Din.

I tillegg har følgende banker og finansieringsforetak fått konsesjon:

Komplett Bank (starter opp i 2014)

Safe Deposit Bank of Norway (starter opp i 2014)

OBOS Banken

Vestbo Finans AS

SpareBank 1 Kredittkort AS

Maritime & Merchant Bank AS (fikk konsesjon i januar 2014)

Det ble etablert tre nye skadeforsikringsselskaper i 2013:

Borettslagenes Sikringsordning

Ly forsikring

SAGA Skadeforsikring

Antallet brannkasser ble redusert med fem som følge av fusjoner mellom brannkasser i 2013.

En ny stor pensjonskasse, Pensjonskassen for helseforetakene i hovedstadsområdet, startet opp 1. januar 2014. Pensjonskassen er eid av Helse Sør-Øst RHF. En betydelig del av pensjonsordningene for helseforetakene vil dermed bli samlet i én pensjonskasse gjennom flytting av ordninger fra KLP, DNB Liv, Vestre Viken Pensjonskasse¹ og en stor del av Akershus Fylkeskommunale Pensjonskasse.

---

¹ Vestre Viken Pensjonskasse ble avviklet fra 1. januar 2014.

Strukturen i det norske finansmarkedet

Forvaltningskapitalen til DNB utgjorde 35 prosent av total forvaltet kapital i banker, finansieringsforetak, verdipapirfond og forsikring ved utgangen av 2013.² DNB har virksomhet i alle bransjer, og konsernet er den største kredittinstitusjonen, og den nest største aktøren innenfor livsforsikring og verdipapirforvaltning. Sparebank 1-alliansen er den nest største grupperingen i det norske finansmarkedet, etterfulgt av det svenske finanskonsernet Nordea som er representert i Norge gjennom Nordea Bank Norge (med datterselskapene Nordea Eiendomskreditt og Nordea Finans), Nordea Liv og Nordea-fondene. I tillegg inngår KLP, Storebrand, Eika-Gruppen og Gjensidige blant de største aktørene i finansmarkedet. Samlet sett har finansgruppene størst markedsandeler innenfor livsforsikring og blant kredittinstitusjonene.

Tabell 3.1: Strukturen i det norske finansmarkedet målt i prosent av forvaltningskapital* 31.12.13

Prosent av forvaltningskapital	Kredittinstitusjoner	Verdipapirfond	Skadeforsikring	Livsforsikring	Sum konsern
DNB	40	17	1	27	35
SpareBank1/Samarb. Sparebanker	15	5	7	3	12
Nordea	11	10	0	7	10
KLP	0	15	2	31	6
Storebrand	1	12	1	23	5
Eika-Gruppen	5	1	2	0	4
Gjensidige	0,5	0	27	1	1
Sum finanskonsern/allianser	73	60	40	92	74
Øvrige selskaper	27	40	60	8	26
Totalt marked	100	100	100	100	100

* For kredittinstitusjoner som inngår i bankkonsern er sum forvaltningskapital for bankkonsern benyttet. Med unntak av dette er sum forvaltningskapital for finansgrupper basert på sum forvaltningskapital i de ulike bransjer og vil avvike fra konsernregnskap. I totalmarkedet inngår også utenlandske institusjoners filialer i Norge

** Kredittinstitusjoner omfatter banker, kredittforetak og finansieringsselskaper

*** For Sparebank 1-alliansen og Eika-Gruppen er eierbankene inkludert i markedsandelene

**** I totalt marked inngår utenlandske institusjoners filialer i Norge

Utenlandske aktører har betydelige markedsandeler i det norske finansmarkedet, både gjennom filialer og datterselskaper. Filialene utgjør en særlig stor del i skadeforsikringsmarkedet.

Tabell 3.2: Utenlandskeide datterselskaper og filialers markedsandeler i det norske finansmarkedet målt i prosent av forvaltningskapital* 31.12.13

Prosent av forvaltningskapital	Kredittinstitusjoner	Skadeforsikring**	Livsforsikring
Utenlandskeide datterselskaper	14	0,4	1
Utenlandske filialer	14	29	0,3
Sum utenlandskeide	27	30	1
Norskeide institusjoner	73	70	99

* Grenseoverskridende virksomhet er ikke inkludert

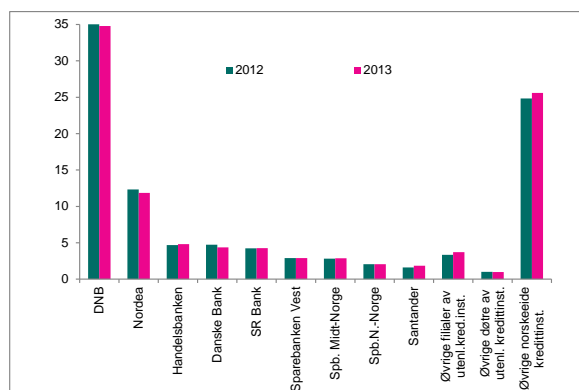
** Som andel av brutto premieinntekter har utenlandske filialer en markedsandel på 39 prosent innenfor skadeforsikring

² Kommunalbanken og Eksportfinans er ikke inkludert i total forvaltet kapital. Det samme gjelder pensjonskassene.

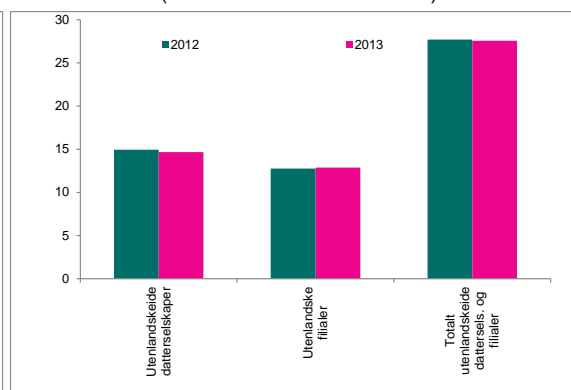
Kredittinstitusjoner

Kredittinstitusjonenes markedsandeler har vært relativt stabile gjennom 2013. Det største bankkonsernet, DNB Bank, hadde en markedsandel på 35 prosent av brutto utlån.³ Utenlandskeide kredittinstitusjoner, inkludert filialer, er betydelige aktører med en samlet markedsandel på 27 prosent. Tre av de fem største bankene er utenlandsk eid.

Figur 3.1: Markedsandeler målt i prosent av brutto utlån til kunder i kredittmarkedet

Figur 3.2: Utenlandskeide kredittinstitusjoners markedsandeler (i % av brutto utlån til kunder)

Livsforsikringselskaper og pensjonskasser

Det er ti norskeide og to utenlandskeide livsforsikringselskaper i det norske markedet, samt noen mindre utenlandskeide filialer. De tre største livselskapene, KLP, DNB Livsforsikring og Storebrand Livsforsikring har 81 prosent av samlet forvaltningskapital. KLP har økt sin markedsandel med 1,6 prosentpoeng det siste året, mens Storebrand og DNB Liv har en nedgang i markedsandelen på 1,5 og 0,7 prosentpoeng. Nordea Liv, som er det største utenlandskeide livselskapet, har en markedsandel på 7 prosent.

Figur 3.3: Markedsandeler målt i prosent av forvaltningskapitalen

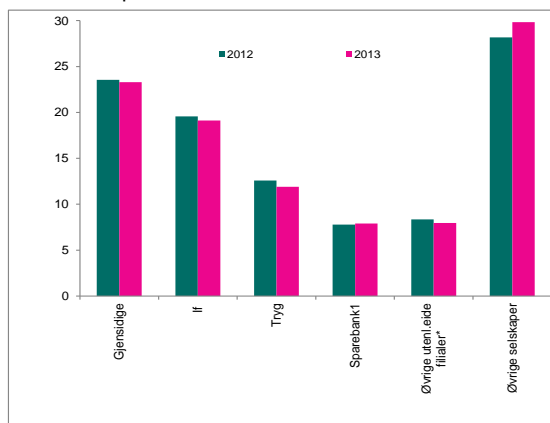

³ Kommunalbanken og Eksportfinans er ikke inkludert i totalvolumet.

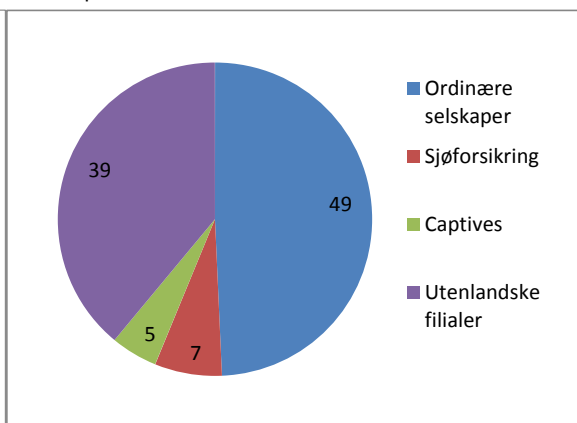
Skadeforsikringselskaper

I det norske skadeforsikringsmarkedet er det 95 aktører. En stor andel av de små skadeforsikringselskapene er sjøforsikringselskaper og captives. Utenlandske filialer stod for 39 prosent av forfalt bruttopremie, hvorav markedsandelen til If Skadeforsikring og Tryg Forsikring samlet var på 31 prosent. De fire største selskapene, Gjensidige Forsikring (norsk virksomhet), If Skadeforsikring, Tryg Forsikring og Sparebank 1 Skadeforsikring, hadde en samlet markedsandel på 62 prosent, ned fra 64 prosent i 2012. Øvrige selskaper har den største økningen i markedsandel det siste året.

Figur 3.4: Markedsandeler målt i prosent av forfalt bruttopremie

Figur 3.5: Markedsandeler målt i prosent av forfalt bruttopremie i 2013

* For øvrige utenlandske filialer er premieinntektene for 2012 benyttet som et estimat for premieinntektene i 2013 ettersom det ikke foreligger 2013-tall for disse ennå.

4 Norske og nordiske finanskonsern

Norske finanskonsern

DNB fikk en betydelig bedring i resultatet, på om lag 5 mrd. kroner, sammenliknet med 2012. Økte netto renteinntekter og lave nedskrivninger på utlån var, sammen med betydelige engangseffekter, hovedårsaken til bedringen i resultatet. Videre hadde Storebrand og Sparebank 1 Gruppen også økning resultat. Gjensidige og KLP fikk noe svakere resultat i 2013 sammenliknet med året før.

Tabell 4.1 Resultat før skatt for norskeide finanskonsern

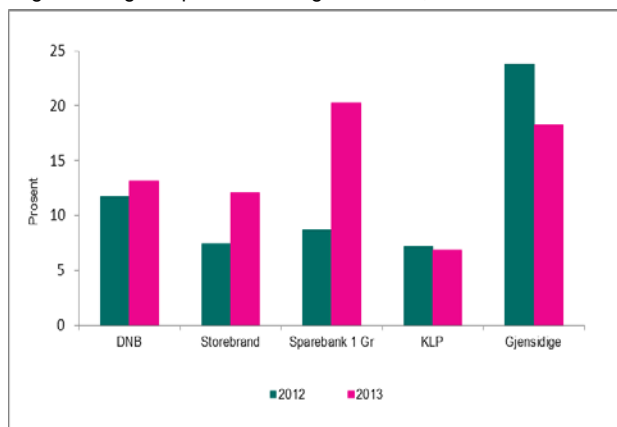
	2013	2012
	Mill. kr.	Mill. kr.
DNB	22 709	17 776
Storebrand	2 194	1 559
Sparebank 1 Gruppen	1 659	955
KLP	-107	997
Gjensidige	4 574	5 633

Kilder: Kvartalsrapporter

Sparebank 1 Gruppen hadde den høyeste egenkapitalavkastningen i 2013 av de største finanskonsernene. Egenkapitalavkastningen økte fra om lag 9 prosent i 2012 til om lag 20 prosent i 2013. Både DNB og Storebrand hadde en mer moderat økning i egenkapitalavkastningen. I Gjensidige falt egenkapitalavkastningen fra 24 prosent til 18 prosent, mens i KLP var det kun en svak reduksjon.

Av de fem største norskeide finanskonsernene er DNB, Gjensidige og Storebrand børsnoterte. Gode resultater har det siste året bidratt til å styrke aksjekursene i overnevnte finanskonsern. Aksjekursen til DNB økte med 54 prosent og Gjensidige med 46 prosent, og størst økning var i første og fjerde kvartal 2013. For Storebrand var det størst økning i kursen i andre kvartal, og totalt økte den med 41 prosent i 2013.

Figur 4.1: Egenkapitalavkastning etter skatt, annualisert

Kilder: Kvartalsrapporter og Finanstilsynet

Figur 4.2: Børsutvikling for norske finanskonsern

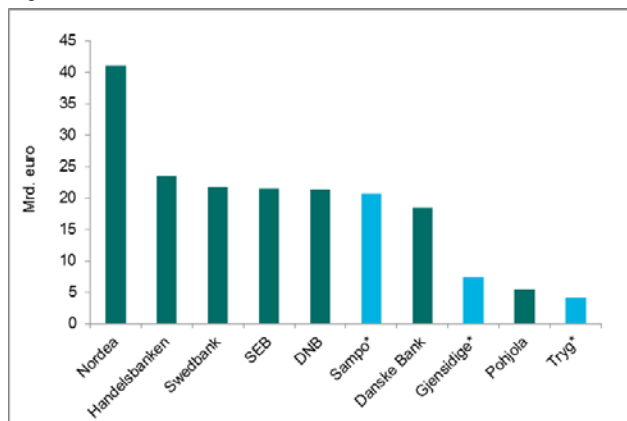

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Nordiske finanskonsern

Nordea var det største finanskonsernet i Norden ved utgangen av 2013 med en forvaltningskapital på 5 284 mrd. norske kroner. Markedsverdien ble vurdert til 41 mrd. euro per 12.02.2014. DNB var det tredje største konsernet med en forvaltningskapital på 2 389 mrd. kroner. Etter markedsverdi er DNB det femte største finanskonsernet med 21,3 mrd. euro. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte, og sju av de åtte største har virksomhet i Norge.

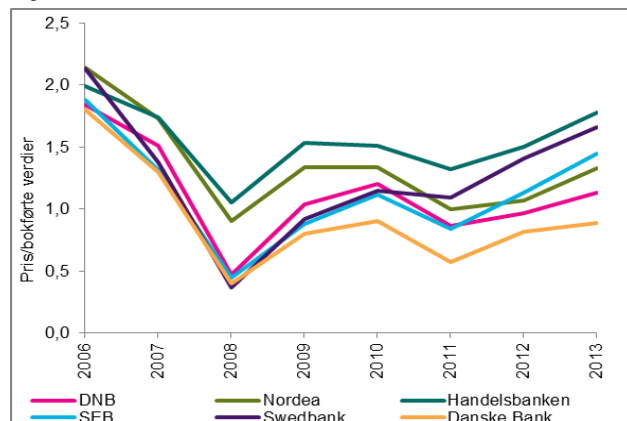
Figur 4.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: JP Morgan, 12. februar 2014

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

Figur 4.4: Pris/bokført verdi

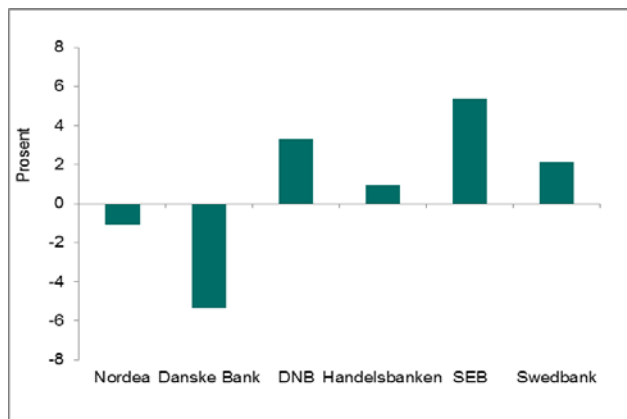

Kilde: JP Morgan, 12. februar 2014

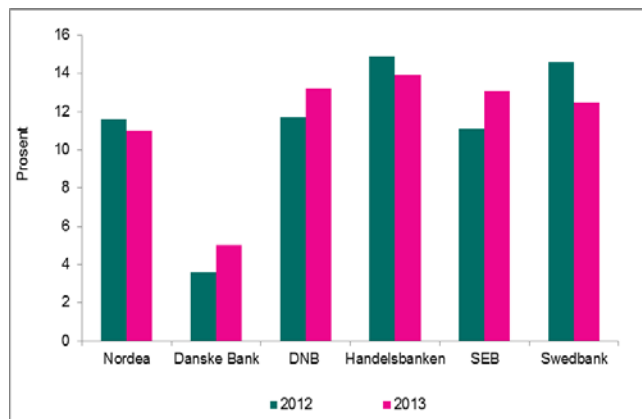
Børsenes verdsettelse av nordiske bankaksjer i forhold til bokførte verdier (P/B) er høyest for Handelsbanken og Swedbank. Danske Bank er fortsatt lavest verdsatt, men har hatt en svak stigning det siste året. Vurderes børskurs i forhold til løpende inntjening (P/E) er DNB lavest verdsatt med en børskurs på 9,5 ganger inntjeningen, mot et gjennomsnitt for de nordiske storbankene på 11,9.

To av de seks største nordiske konsernene har hatt en økning i utlån til kunder i 2013. Danske Bank og Nordea reduserte utlånene det siste året.

Figur 4.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Figur 4.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

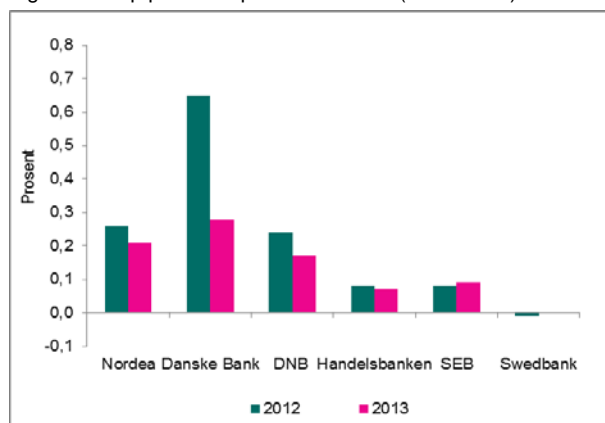
Kilde: Kvartalsrapporter

Danske Bank, DNB og SEB hadde en bedring i resultat før skatt, noe som bidro til høyere egenkapitalavkastning enn året før. Handelsbanken og Nordea hadde også en resultatforbedring, men egenkapitalavkastning gikk noe ned. Swedbank hadde en liten nedgang i resultat og egenkapitalavkastning.

Utlånstapene for alle de nordiske konsernene lå på et relativt lavt nivå, spesielt for de svenske bankene. Danske Bank hadde forholdsvis store tap i 2012, men har en klar nedgang i tapsnedskrivningene i 2013.

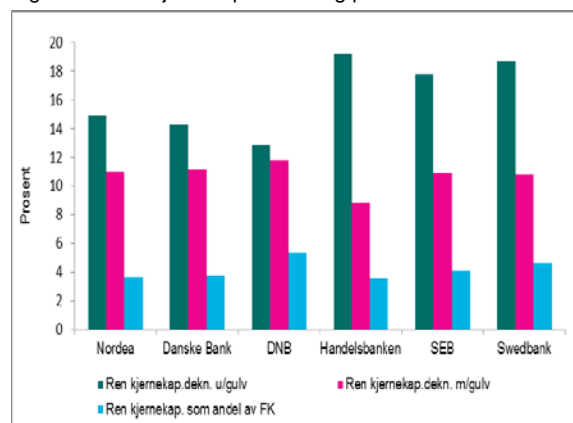
DNB hadde den høyeste rene kjernekapitaldekningen (med Basel I-gulv på beregningsgrunnlaget) ved utgangen av året med 11,8 prosent. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten gulv varierte fra 1,0 til 10,4 prosentpoeng i de nordiske konsernene. Utslagene var størst for de svenske konsernene. Med 12,8 prosent hadde DNB lavest ren kjernekapitaldekning uten gulv.

Figur 4.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 4.8: Ren kjernekapitaldekning per 31.12.2013

Kilde: Kvartalsrapporter

5 Kredittinstitusjoner

Banker

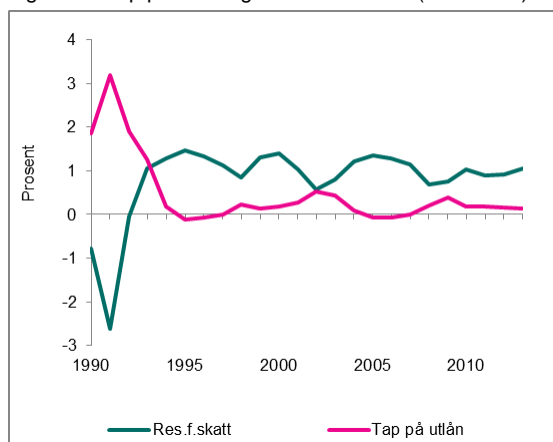
- Økte netto renteinntekter, og lave utlånstap, bidro til gode resultater
- Fremdeles høy utlånsvekst til personkunder
- Gunstig utvikling i penge- og kapitalmarkedene, og reduserte risikopåslag på obligasjoner
- Ren kjernekapitaldekning er styrket, i hovedsak gjennom tilbakeholdt overskudd

Kapitlet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern, benyttes regnskapstall for bankkonsernet, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentatsene annualisert. Det vises utvikling for tre grupper av banker: 1) De seks store norske bankene (utgjør 76 prosent av norske bankers forvaltningskapital), 2) mellomstore banker (22 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, utgjør 17 prosent av norske banker) og 3) mindre banker (96 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, med en samlet markedsandel på 7 prosent).

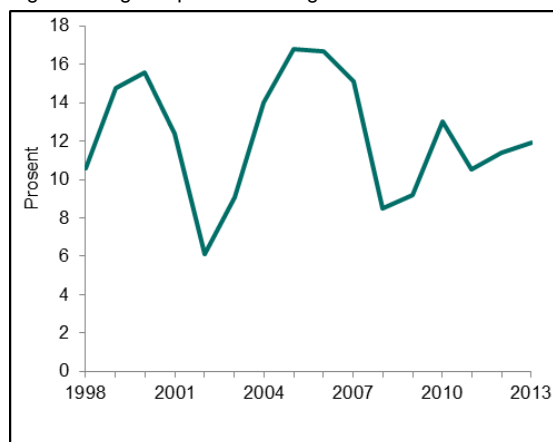
Resultat

Bankenes resultat før skatt utgjorde 1,05 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) i 2013, en økning på 0,14 prosentpoeng sammenlignet med 2012. I kroner viste samlet resultat en bedring på 21 prosent i samme periode. Resultat etter skatt økte med 23 prosent. Som følge av et høyere nivå på bankenes egenkapital førte dette likevel kun til en moderat økning i egenkapitalavkastningen, fra 10,7 til 11,9 prosent. Resultatet i fjerde kvartal isolert var 39 prosent bedre enn i samme periode ett år tidligere. Den sterke resultatforbedringen fra 2012 til 2013 skriver seg i stor grad fra økte netto renteinntekter, særlig som følge av lavere finansieringskostnader. Samtidig gikk utlånstapene noe ned, med særlig lave tap i fjerde kvartal.

Figur 5.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 5.2: Egenkapitalavkastning

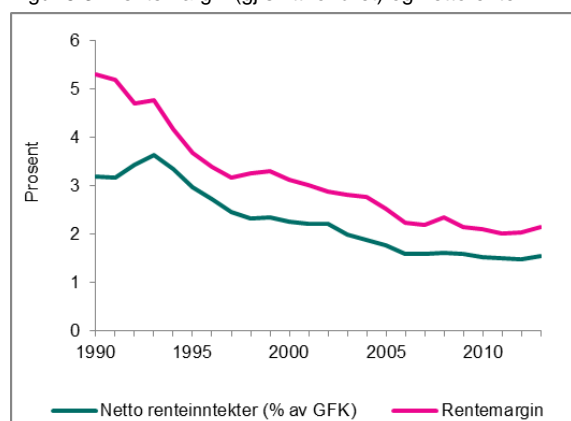

Tabell 5.1: Resultat for samtlige norske banker

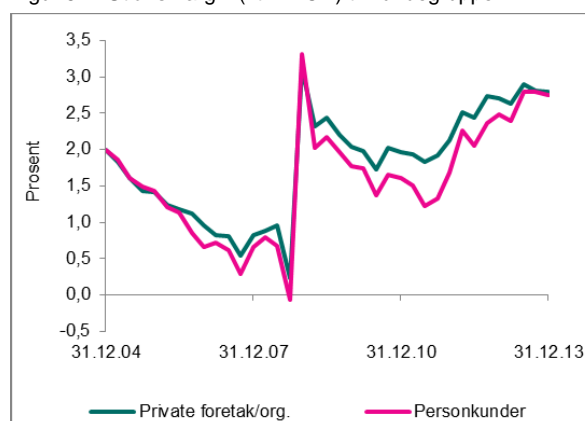
	2013		2012		4.kv.13		4.kv.12	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	66 389	1,54	59 965	1,46	17 539	1,55	15 537	1,47
Andre inntekter	29 958	0,70	26 505	0,65	8 032	0,71	7 085	0,67
herav verdiendr. finansielle instrumenter	6 477	0,15	5 901	0,14	1 827	0,16	1 844	0,17
Driftskostnader	45 026	1,05	42 469	1,04	11 533	1,02	10 803	1,02
herav lønn og personalkostnader	22 970	0,53	21 968	0,54	5 586	0,49	5 207	0,49
Resultat før tap på utlån	51 321	1,19	44 002	1,07	14 039	1,24	11 819	1,12
Bokførte tap på utlån	6 235	0,14	6 512	0,16	1 301	0,11	2 479	0,23
Gev/tap ikke-fin.ei /langsigte verdip.	142	0,00	-37	0,00	208	0,00	-51	0,00
Resultat før skatt	45 227	1,05	37 453	0,91	12 946	1,12	9 289	0,88
Skattekostnad	11 170	0,26	9 837	0,24	2 763	0,24	2 403	0,23
Resultat etter skatt	34 057	0,79	27 616	0,67	10 183	0,88	6 885	0,65
Egenkapitalavkastning (%)	11,9		10,7		14,2		10,7	

Bankenes netto renteinntekter var 11 prosent høyere enn ett år tilbake. Pengemarkedsrenten falt noe gjennom fjoråret, samtidig som påslaget ved verdipapirfinansiering ble redusert. De fleste bankene økte renten på boliglån mot slutten av første kvartal 2013. Som følge av seks ukers varslingsfrist for renteheving på eksisterende lån, fikk bankene full inntektseffekt av økte utlånsrenter først i tredje kvartal. Den kvartalsvise nettorenten, i forhold til GFK, gikk noe ned i siste kvartal i fjor. Bankenes resultat ble belastet med 1,5 mrd. kroner i sikringsfondavgift i 2013, mens bankene i 2012 var fritatt for innbetaling av avgift. Fra og med 2013 skal bankene betale inn avgift til sikringsfondet uavhengig av nivået på kapital i fondet. Sikringsfondsavgiften føres som rentekostnad i bankenes regnskaper. Økningen i netto renteinntekter ville vært 2 prosentpoeng høyere uten sikringsfondseffekten. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital økte nettorenten med 8 basispunkter, til 1,54 prosent. Uten innbetaling av avgift til sikringsfondet ville nettorenten tilsvart 1,58 prosent av GFK.

Figur 5.3: Rentemargin (gj.snitt for året) og nettorente

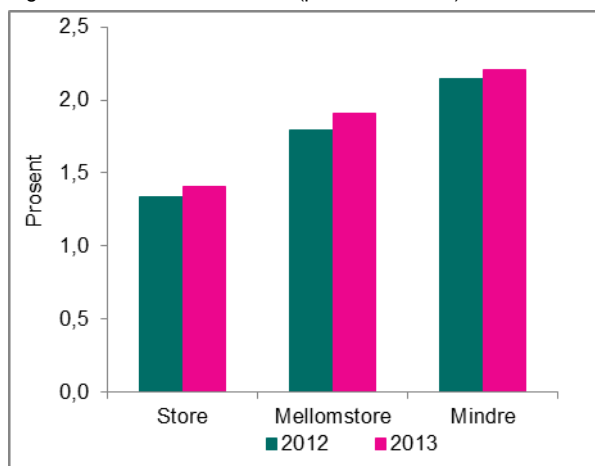
Figur 5.4: Utlånsmargin (ift NIBOR) til kundegrupper

De siste tre årene har bankene økt utlånsrentene til personkunder relativt mer enn utlånsrentene til bedriftskunder. Som figur 5.4 viser, var bankenes utlånsmargin til de to kundegruppene tilnærmet lik ved utgangen av 2013.

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 14 prosent høyere enn ett år tidligere. Netto provisjonsinntekter økte med 15 prosent. Økningen i nettoprovisjoner var særlig stor for gruppene av de mellomstore og mindre bankene, med 26 prosent for begge grupper. En viktig forklaring til denne høye veksten var økning i mottatte provisjoner fra deleide OMF-foretak, hvor bankene hadde overført/formidlet godt sikrede pantelån. Disse provisjonsinntektene ville kommet som netto renteinntekter dersom de overførte lånene fremdeles hadde stått på bankenes egne balanser. Netto verdiendringer på finansielle instrumenter var 10 prosent høyere enn ett år tidligere.

Figur 5.5: Netto renteinntekter (prosent av GFK)

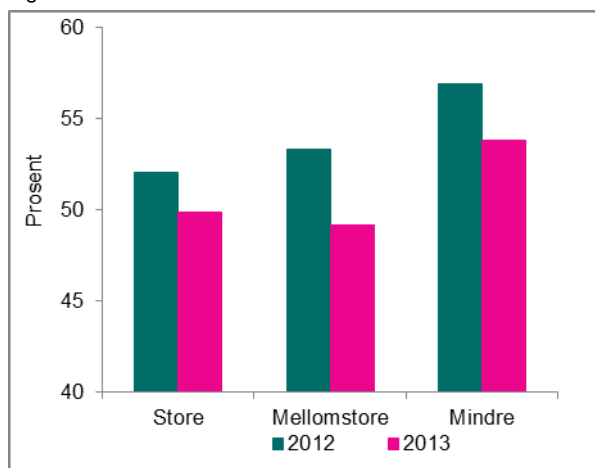

Figur 5.6: Netto provisjonsinntekter (prosent av GFK)

Totalt driftskostnader var 6 prosent høyere enn året før. Kostnader til lønn, pensjoner mv. økte med 5 prosent. Som følge av den sterke veksten i driftsinntekter gikk bankenes samlede kostnad/inntektsforhold ned fra 52,7 prosent til 50,1 prosent.

Figur 5.7: Kostnad/inntektsforhold

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Figur 5.8: Utlånstap i prosent av utlån

Bankenes tap på utlån var 4 prosent lavere enn ett år tidligere, og tilsvarte 0,21 prosent av utlånsvolumet. Gruppen av de mindre bankene hadde det høyeste tapsnivået i 2013, med 0,25 prosent av utlån.

Balanse

Bankene hadde en årsvekst i utlån til kunder på 4,1 prosent. Veksttakten økte med 0,9 prosentpoeng i forhold til årsveksten ved utgangen av tredje kvartal. Inkluderes de gruppeeide OMF-foretakene var veksten 4,7 prosent. Utlånsveksten var lavest for gruppen av de største bankene, som hadde en samlet vekst (inkludert OMF-foretak) på 3,7 prosent. Gruppen av de mellomstore bankene hadde høyest utlånsvekst, med 7,2 prosent siste år (inkludert OMF-foretak).

Tabell 5.2: Balanseposter for samtlige norske banker (uten gruppeeide OMF-foretak)

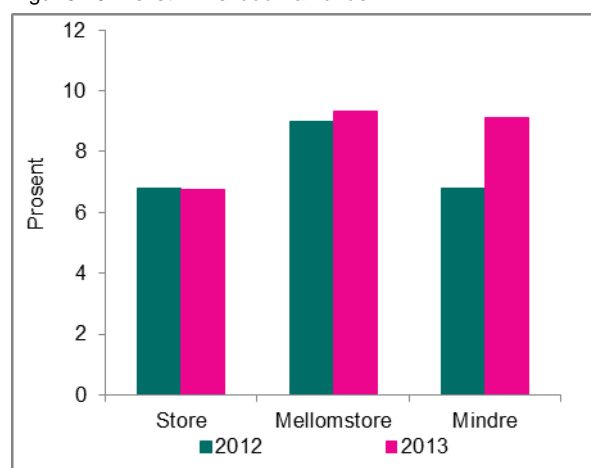
	31.12.13		31.12.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 221,1		4 048,1		4,3
Brutto utlån til kunder	3 030,1		2 911,5		4,1
Tapsnedskrivninger på utlån	-23,5	-0,8	-22,4	-0,8	4,9
herav individuell tapsnedskrivning	-15,6	-0,5	-15,1	-0,6	3,1
herav gruppenedskrivning	-7,9	-0,3	-7,3	-0,3	8,5
Brutto misligholdte utlån	43,7	1,4	44,6	1,5	-2,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	554,2		584,4		-5,2
Innskudd fra kunder	1 887,9		1 756,9		7,5
Verdipapirgjeld	1 234,8		1 184,9		4,2
Innskuddsdekning (%)	62,3		60,3		

Vekstraten for utlån til personkunder var 6,7 prosent ved utgangen av 2013, en nedgang på 0,9 prosentpoeng siden utgangen av tredje kvartal. Veksten i utenlandske bankers filialer i Norge økte markert de tre siste kvartalene i 2013, til 9,2 prosent ved utgangen av året.

Figur 5.9: Vekst i utlån til kunder (inkl deleide OMF)

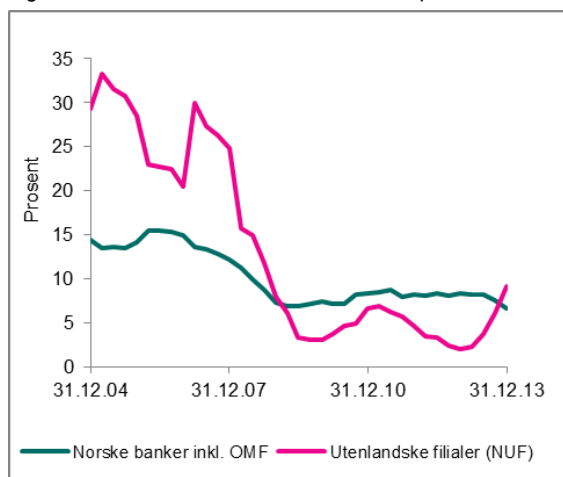
Figur 5.10: Vekst i innskudd fra kunder

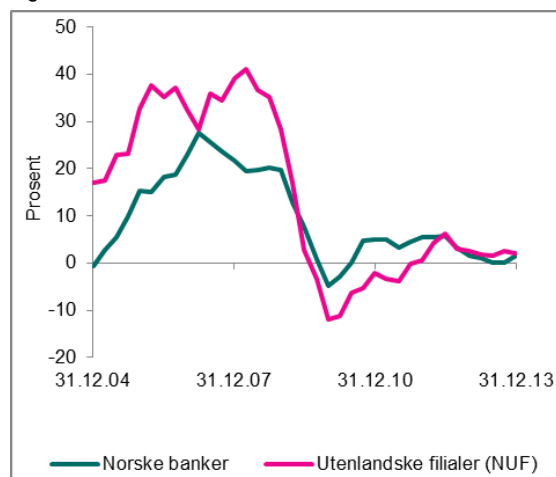
Utlån til bedriftskunder fra norske banker ble redusert med 2 prosent siste år. Her trekker særlig utlån til utenlandske bedriftskunder vekstraten ned, med en reduksjon i volum (omregnet til norske kroner) på 16 prosent siste år. De norske bankenes utlånsvekst til *innenlandske* bedriftskunder var 1,7 prosent siste år, noe

som var halvannet prosentpoeng høyere enn ett kvartal tidligere. Utenlandske bankers filialer hadde økt bedriftsutlåne med 2,1 prosent. Den lave veksten i bedriftsmarkedet er påvirket av økt aktivitet i obligasjonsmarkedet, noe som særlig påvirker utlånsveksten i de større bankene.

Figur 5.11: Årsvekst i utlån til innenlandske personkunder

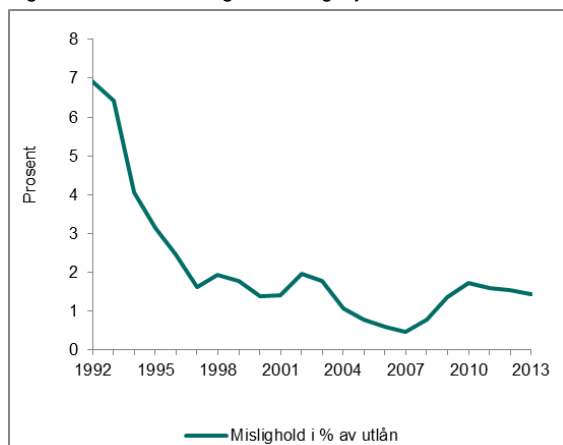

Figur 5.12: Årsvekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

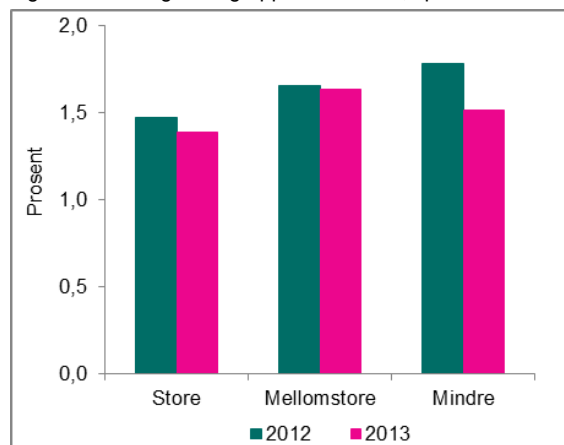

Både individuelle og gruppemessige nedskrivninger på utlån har vært tilnærmet uendret i forhold til utlånsmassen de siste seks kvartalene, med et totalt nivå på nedskrivninger på 0,8 prosent av kundeutlån. Volumet av misligholdte utlån var 2 prosent lavere enn ett år tidligere, og utgjorde 1,4 prosent av utlånsmassen ved utgangen av året. I fjerde kvartal isolert ble misligholdsvolumet redusert med 12 prosent.

Figur 5.13: Brutto misligholdte engasjementer⁴

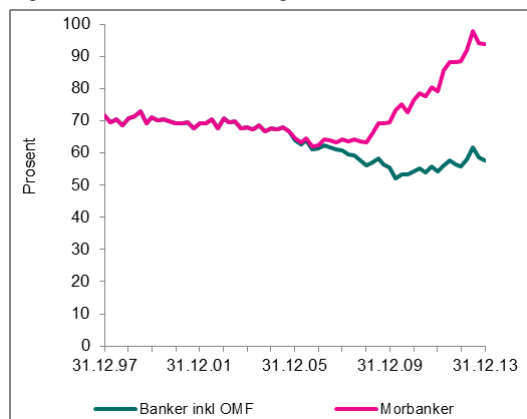
Figur 5.14: Mislighold i grupper av banker, i prosent av utlån

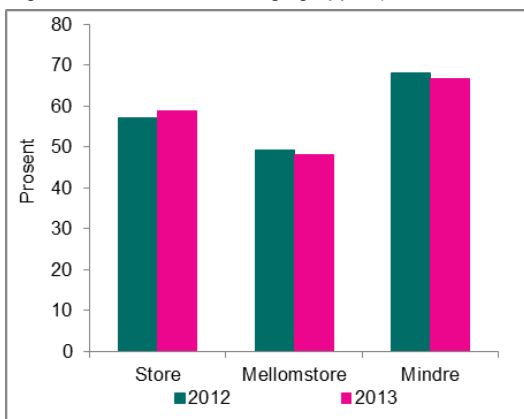
Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Innskudd fra kunder økte med 7,5 prosent siste år. I fjerde kvartal isolert sank innskuddene med 1 prosent. Nedgangen i innskudd i fjerde kvartal skyldes reduserte kortsiktige pengemarkedsinnskudd. Holdes disse innskuddene utenfor økte bankenes samlede kundeinnskudd med 2 prosent i fjerde kvartal.

⁴ Misligholdsdefinisjonen ble endret fra senest 90 til senest 30 dager etter forfall fra og med 2010

Figur 5.15: Innskuddsdekning

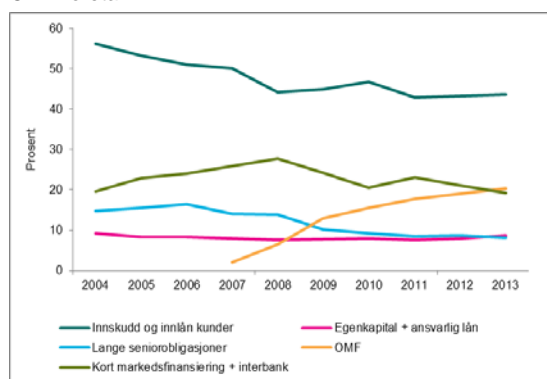
Figur 5.16: Innskuddsdekning i grupper (inkl. deleide OMF)

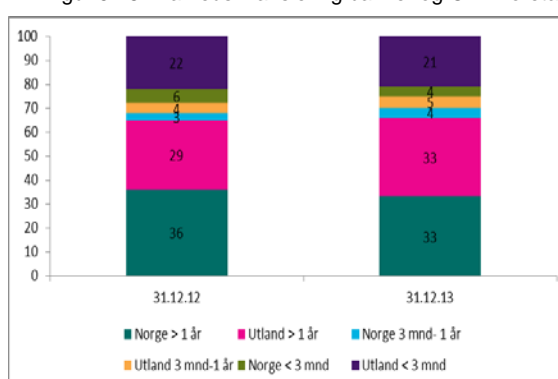
Andelen kundeinnskudd av total finansiering (morbank) utgjorde 44 prosent ved utgangen av 2013, en økning på 1 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2012, se figur 5.17.

Andelen markedsfinansiering av total finansiering utgjorde 48 prosent, tilsvarende som ved utgangen av tredje kvartal, men ett prosentpoeng lavere enn ved utgangen av 2012. Nedgangen skyldes i hovedsak en nedgang i andelen kort markedsfinansiering. Andelen OMF har økt med ett prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2012.

Figur 5.17: Utvikling i finansieringskilder, banker og OMF-foretak

Figur 5.18: Markedsfinansiering banker og OMF-foretak

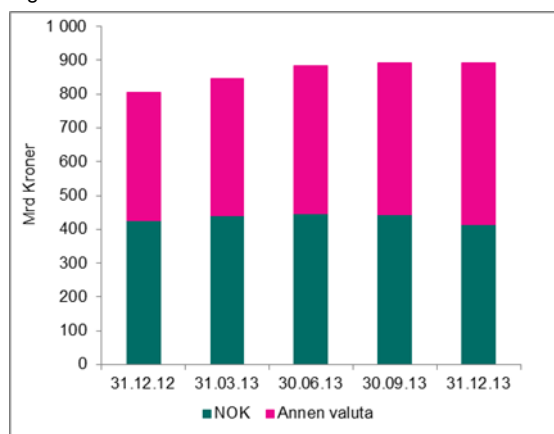

Om lag 60 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet. En betydelig andel av dette er kortsiktig finansiering (under 3 måneder). Andelen kortsiktig utenlandsfinansiering har vært stabil siste år, se figur 5.18. Finansiering med løpetid over ett år utgjør fortsatt størst andel av markedsfinansieringen med 66 prosent, en økning fra 65 prosent ved årsslutt 2012. Hoveddelen av bankenes lange markedsfinansiering er obligasjoner med fortrinnsrett. Markedet for OMF har vokst sterkt og er en viktig kilde for langsiktig finansiering i norske banker. Tilnærmet alle banker i Norge har tilgang til hel- eller deleide OMF-foretak. De største norske bankene har overført om lag 70 prosent av sine boliglån til OMF-foretak. Det er i hovedsak de best sikrede boliglånene som blir overført.

Nærmere om OMF-foretakene

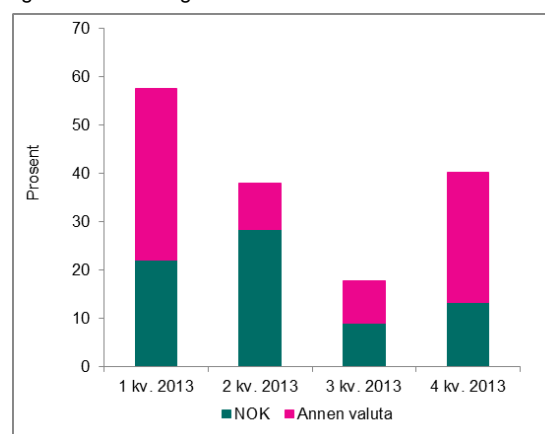
Etter at det norske regelverket for OMF trådte i kraft 1. juni 2007 har omfanget av OMF kommet opp på høye nivåer. Ved utgangen av 4. kvartal 2013 var det utstedt OMF for nær 900 mrd. kroner, og for første gang stod utstedte obligasjoner i utenlandsk valuta for en større andel enn obligasjoner utstedt i norske kroner. Aktiviteten tok seg noe opp i siste kvartal sammenlignet med de to mellomliggende kvartaler.

Figur 5.19: Totalt utestående OMF fordelt etter valuta

Kilde: The Norwegian Covered Bond Council

Figur 5.20: Utvikling i utstedelser 2013 fordelt etter valuta

Kilde: The Norwegian Covered Bond Council

De 23 OMF-foretakene hadde til sammen 1 200 mrd. kroner i brutto utlån til kunder. Resultatene for OMF-foretak som er heleid av banker (18 selskaper), inngår i konsernregnskapet, og er dermed inkludert i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst på 3,7 prosent gjennom overføringer eller formidlinger fra banker til boligkredittforetak, mot en årsvekst på 4,9 prosent ved utgangen av forrige kvartal. Utlånsveksten har avtatt gradvis i 2013. Noen banker har klargjort ytterligere boliglån for overføring slik at de fortsatt vil kunne bruke OMF-markedet som finansieringskilde. Dette gjelder også for utlån med sikkerhet i næringseiendom som bankene i liten grad har overført til nå.

Ren kjernekapitaldekning var 0,4 prosentpoeng høyere enn for ett år siden. Ingen heleide OMF-foretak hadde under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 5.3: Balanseposter heleide OMF-foretak

	31.12.2013	31.12.2012	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	897 876	859 446	4,5
Brutto utlån til kunder	831 038	801 423	3,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	169 261	187 169	-9,6
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	656 863	597 670	9,9
Ren kjernekapitaldekning	13,1 %	12,7 %	
Kapitaldekning	14,8 %	13,4 %	

Deleide OMF-foretak (5 selskaper) hadde en utlånsvekst på 13,7 prosent som følge av overføringer av utlån fra banker, mot 12,6 prosent ved utgangen av forrige kvartal.

Ren kjernekapitaldekning var uendret fra året før. Ingen deleide OMF-foretak lå under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 5.4: Balanseposter deleide OMF-foretak

	31.12.2013	31.12.2012	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	301 747	263 349	14,6
Brutto utlån til kunder	256 373	225 518	13,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	13 302	3 890	242,0
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	268 860	240 649	11,7
Ren kjernekapitaldekning	10,6 %	10,6 %	
Kapitaldekning	11,7 %	11,0 %	

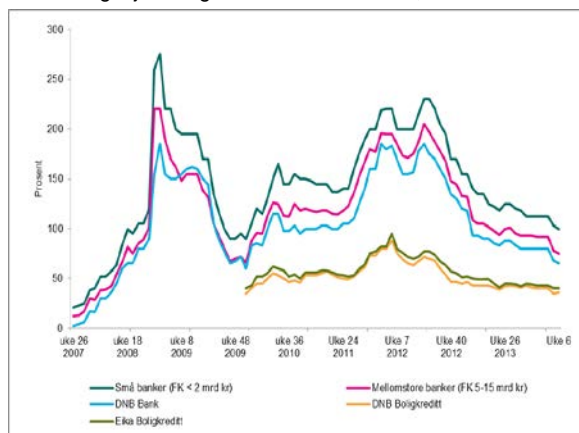
Likviditet

Forholdene i penge- og kapitalmarkedene har vært gjennomgående gode i 2013. Risikopåslagene internasjonalt falt gjennom året. Norske banker har hatt god tilgang både til langsiktig og kortsiktig finansiering i 2013, og prisene på både norske seniorobligasjoner og OMF har falt.

Investorers preferanser for sikre papirer har gjort det prismessig fordelaktig, særlig for de små bankene, å benytte OMF til langsiktig finansiering. Prissvingningene er også mindre for OMF enn for seniorobligasjoner. Ved utgangen av 2013 var OMF med 5 års løpetid utstedt av Eika Boligkreditt priset til 43 basispunkter over NIBOR, 3 basispunkter høyere enn OMF utstedt av DNB Boligkreditt. Siden begynnelsen av 2013 har påslaget på OMF med 5 års løpetid i gjennomsnitt falt med 8 basispunkter. Seniorobligasjoner med 5 års løpetid til små og mellomstore banker var ved utgangen av 2013 priset til henholdsvis 112 og 92 basispunkter over NIBOR, mens for DNB Bank lå prisen på obligasjonslånene 80 basispunkter over NIBOR. Påslaget på seniorobligasjoner med 5 års løpetid har falt med om lag 40 basispunkter siden begynnelsen av 2013. I starten av 2014 har påslaget på seniorobligasjoner falt ytterligere, og de første ukene av året ble risikopremiene redusert med om lag 15 basispunkter. Også påslaget på OMF har fortsatt nedgangen, og risikopremiene er redusert med nær 4 basispunkter fra årsslutt 2013, se figur 5.21.

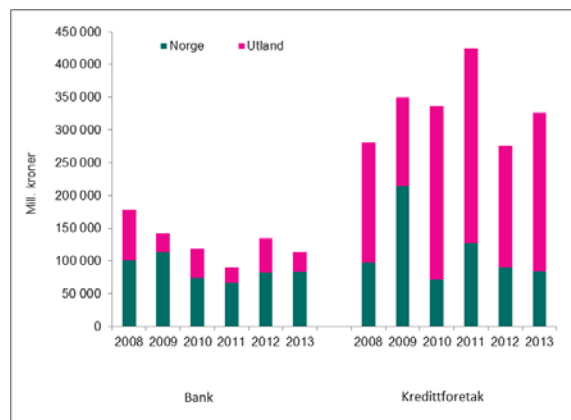
Norske banker og kredittforetak utstedte i 2013 obligasjoner til en verdi av om lag 440 mrd. kroner, se figur 5.22. Dette er en økning på nær 30 mrd. kroner sammenlignet med 2012. Det er kredittforetakene som står for økningen. Det utstedes betydelig større volum i OMF enn i seniorobligasjoner, og hoveddelen av OMF-utstedelsene gjøres i utlandet. Utstedelsene fra kredittforetak økte med om lag 50 mrd. kroner. Utstedelser i utlandet stod for hele veksten. Utstedelser i Norge hadde en liten nedgang i 2013. Obligasjoner utstedt av norske banker ble redusert med om lag 20 mrd. kroner sammenlignet med 2012. Utstedelser i utlandet stod for hele reduksjonen. Seniorobligasjoner utstedt i Norge hadde en liten økning i 2013.

Figur 5.21: DNB Markets indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF mot 3m-NIBOR, 5 år

Kilde: DNB Markets

Figur 5.22: Obligasjonsutstedelser per år (mill. kr.)

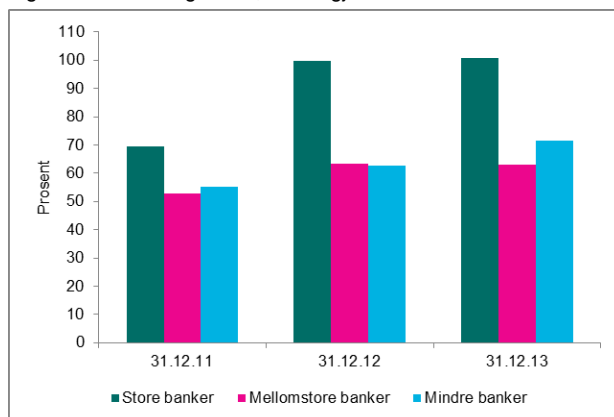

Kilde: SSB

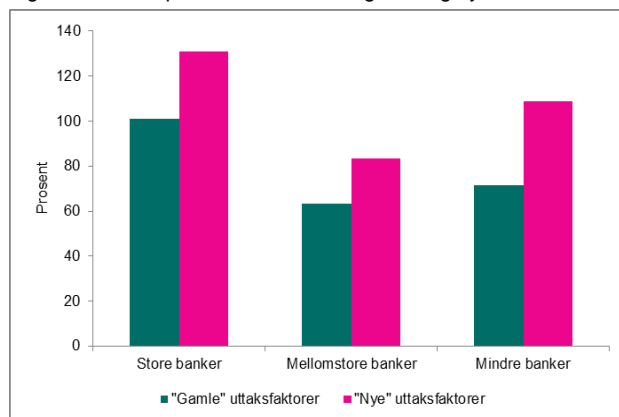
Likviditetsindikator 1 benyttes i oppfølgingen av bankenes likviditetsrisiko og viser bankenes finansiering med løpetid over ett år som andel av illikvide eiendeler. I finansieringen inngår kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og egenkapital. Illikvide eiendeler består i hovedsak av utlån til kunder og kredittinstitusjoner, og pantsatte papirer. For de store bankene var andelen langsiktig finansiering 104 prosent av illikvide eiendeler ved utgangen av 2013, mens for de mellomstore og mindre bankene var andelen henholdsvis 99 og 108 prosent. Det siste året har indikatoren for bankene samlet sett økt med nær 2 prosentpoeng.

Bankene må ha tilstrekkelige likviditetsbuffer, slik at de kan tåle en periode med begrenset tilgang på likviditet. Det nye kravet til likviditetsbuffer i Basel III/CRD IV, Liquidity Coverage Ratio (LCR), måler størrelsen på finansinstitusjonens likvide aktiva i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stresssituasjon. LCR for norske banker (bankkonsern) samlet sett var 96 prosent ved utgangen av 2013, ned fra 97 prosent ved utgangen av tredje kvartal, men opp ett prosentpoeng fra utgangen av 2012. De store bankene ligger samlet sett over det fremtidige kravet på 100 prosent, med en LCR på 101 prosent. De mellomstore og mindre bankene ligger derimot godt under kravet med en LCR på henholdsvis 63 og 72 prosent, se figur 5.23. Sammenlignet med for ett år tilbake, har de store bankene økt sin LCR med ett prosentpoeng, de mellomstore har nær uendret indikator, mens de mindre bankene har økt sin LCR med 10 prosentpoeng.

Figur 5.23: Utvikling i LCR, vektet gjennomsnitt

Figur 5.24: LCR per 31.12.2013 etter gamle og nye uttaksfaktorer

Den norske LCR-rapporteringen, som har pågått siden 2011, er basert på Baselkomitéens anbefalinger fra 2010. I januar 2013 kom Baselkomitéen med forslag til endringer i definisjonen av LCR. De viktigste endringene fra det opprinnelige forslaget fra desember 2010 var at flere aktiva kan inngå i telleren, samt at enkelte uttaksfaktorer på utbetalinger (prosentstørrelse som angir hvor mye banken antas å måtte utbetale av den aktuelle posten i en stressituasjon) i nevneren ble redusert. Den endelige definisjonen av LCR i EU, som skal vedtas av kommisjonen innen juni i år, vil bygge på Baselkomitéens anbefalinger fra 2013.

Utvidelsen av likvide aktiva i LCR, med mulighet for å inkludere blant annet Residential Mortgage Backed Securities (RMBS), foretaksobligasjoner med lavere rating og enkelte aksjer, antas å ha liten effekt for norske banker. Norske banker har i liten grad investert i RMBS, og aksjer kan kun utgjøre 4 prosent av bankens totale balanse. Det er også høye avkortningssatser på disse papirene. Endringene i uttaksfaktorene på utbetalingene antas å ha en større effekt for norske bankers LCR. Uttaksfaktorer for blant annet innskudd dekket av innskuddsgarantien, ikke-operasjonelle innskudd og enkelte kreditt- og likviditetsfasiliteter ble redusert i Baselkomitéens nye forslag til LCR.

Beregninger av LCR etter 2013-definisjonen (kun hensyntatt de nye uttaksfaktorene på utbetalinger i nevneren), viser at norske banker samlet sett får en LCR på 125 prosent, en økning på nær 30 prosentpoeng fra beregningen etter 2010-definisjonen, se figur 5.24. De mindre bankene har den største forbedringen i LCR med en økning fra 72 prosent til 109 prosent. For de store og mellomstore bankene øker LCR fra henholdsvis 101 og 63 prosent til 131 og 83 prosent. Dette viser at norske banker kommer betraktelig nærmere det fremtidige kravet med definisjonen fra 2013, men det er fortsatt 52 banker som har en LCR under 100 prosent hvorav 3 er store banker, 11 er mellomstore banker og 38 er mindre banker.

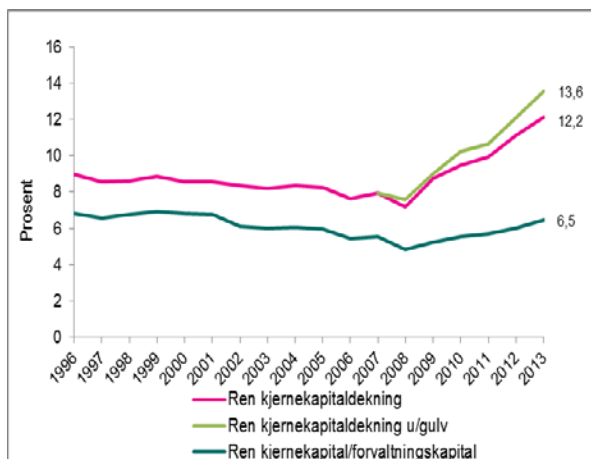
Soliditet

De gode resultatene i 2013 har bidratt til å styrke soliditeten i norske banker. Den rene kjernekapitalen økte med 31,8 mrd. kroner (13,2 prosent) i 2013. Økningen var i hovedsak drevet av tilbakeholdt overskudd, men noe av økningen kom også fra emisjoner, redusert konsernbidrag og reduserte fradrag for goodwill mv. I samme periode økte samlet beregningsgrunnlag med 3,7 prosent, og ren kjernekapitaldekning i norske banker økte fra 11,1 prosent ved utgangen av 2012 til 12,2 prosent ved utgangen av 2013.

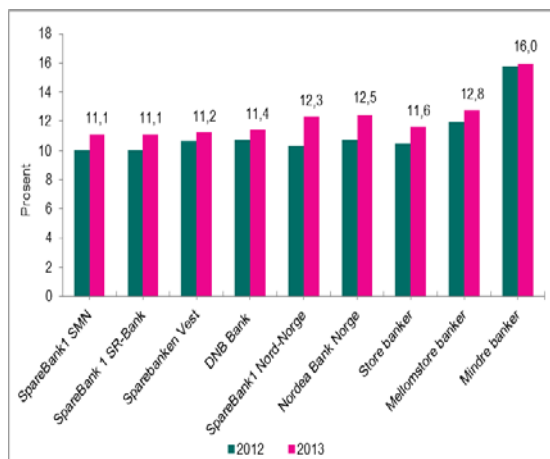
I tråd med det nye europeiske kapitaldekningsregelverket (CRD IV) vil kravet til ren kjernekapitaldekning for norske banker øke gradvis i tiden frem mot 1. juli 2016. Systemrisikobufferen vil øke med ett prosentpoeng slik at minstekrav til ren kjernekapital og bufferkrav til sammen vil utgjøre 10 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag fra og med 1. juli 2014. Kun en av samtlige norske banker hadde ren kjernekapitaldekning under 10 prosent ved utgangen av 2013. I desember 2013 vedtok Finansdepartementet at den motsykliske kapitalbufferen skal utgjøre 1 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag fra og med 30. juni 2015. Den motsykliske kapitalbufferen må fylles med ren kjernekapital slik at minstekrav til ren kjernekapital og bufferkrav til sammen blir 11 prosent for norske banker fra og med dette tidspunktet. Videre vil bufferkrav for systemviktige banker økes gradvis frem mot 1. juli 2016. Dette innebærer at minstekravet til ren kjernekapital og bufferkrav til sammen vil være henholdsvis 13 og 11 prosent for systemviktige og øvrige banker fra og med 1. juli 2016 dersom motsyklisk buffer ikke endres i perioden. Kravet til

kjernekapital og ansvarlig kapital videreføres slik at kjernekapital- og kapitaldekningen må ligge minst 1,5 og 3,5 prosentpoeng over kravet til ren kjernekapitaldekning. Samlet utgjorde kapitaldekningen i norske banker 14,8 prosent ved utgangen av 2013, og to banker hadde kapitaldekning under 13,5 prosent.

Figur 5.25: Ren kjernekapitaldekning og uvektet kapitalandel i norske banker/bankkonsern

Figur 5.26: Ren kjernekapitaldekning i norske banker/bankkonsern

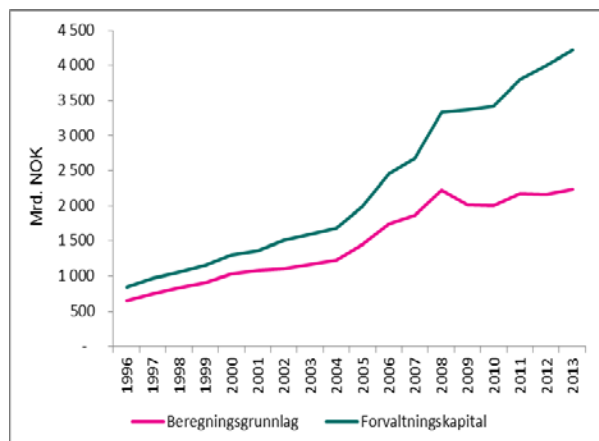
Finansieringsvirksomhetsloven mv. åpner for at det kan fastsettes bestemmelser om at ren kjernekapital eller kjernekapitalen i finansinstitusjoner minst skal utgjøre en bestemt prosent av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelser, beregnet uten risikovektning (uvektet kjernekapitalandel). Den uvektede kjernekapitalandelen vil fungere som et sikkerhetsnett, og sørge for at bankene holder et minimum av kapital, selv ved vridning av porteføljen mot lavrisikosegmenter. Et lignende forholdstall Finanstilsynet ser på i mellomtiden er ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen. Ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen i norske banker utgjorde 6,5 prosent ved utgangen av 2013, opp fra 6,0 prosent ved utgangen av 2012.

Styrkingen av ren kjernekapital i norske banker i løpet av 2013 var i hovedsak knyttet til tilbakeholdt overskudd. Av de seks største norske bankkonsernene var det kun Sparebank 1 Nord-Norge som gjennomførte emisjon i løpet av 2013. Gjennomsnittlig forventet utbyttegrad for de seks største bankkonsernene er beregnet til i underkant av 21 prosent, og DNB ASA og Nordea Bank Norge ASA har rapportert at henholdsvis 75 og 100 prosent av resultatet forventes tilbakeholdt. Som figur 5.26 illustrerer har forbedringen av ren kjernekapitaldekning vært størst i de store bankene. Alle de seks største bankkonsernene (i tillegg til den fusjonerte Sparebanken Sør) er av Finanstilsynet forslått definert som systemviktige, og kan dermed bli gjenstand for høyere krav til ren kjernekapitaldekning.

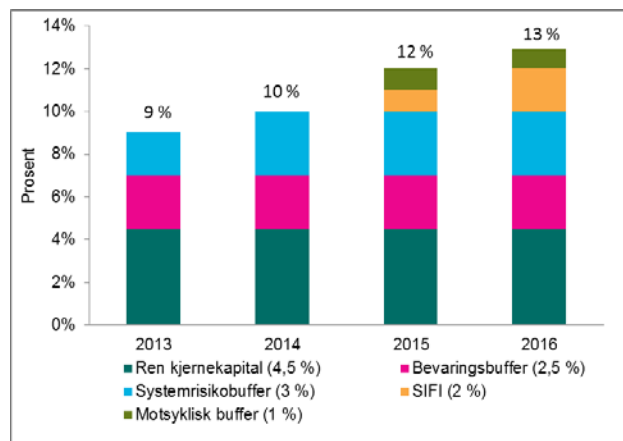
Ren kjernekapitaldekning kan styrkes ved å øke egenkapitalen eller redusere beregningsgrunnlaget. Som følge av at beregningsgrunnlaget skal stå i forhold til risikoen i selskapenes porteføljer, vil normalt beregningsgrunnlaget være lavere enn forvaltningskapitalen. Ved utgangen av 2013 var det åtte banker som benyttet interne modeller (IRB) ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Gjennomsnittlige risikovekter er lavere for bankene som benytter IRB-modeller enn for bankene som benytter standardmetoden, og dette er en viktig årsak til økt nivåforskjell mellom det aggregerte beregningsgrunnlaget og forvaltningskapitalen etter 2007, se figur 5.28. Alle de store bankene benytter IRB-modeller, og lavere vekst i beregningsgrunnlaget sammenlignet med forvaltningskapitalen er en indikasjon på reduserte risikovekter og/eller at eksponeringer dreies mot engasjementskategorier med lavere risikovekt. Fra utgangen av 2012 til

utgangen av 2013 økte den totale forvaltningskapitalen og beregningsgrunnlaget (m/gulv) i de seks største bankene med henholdsvis 3,5 og 2,4 prosent.

Figur 5.27: Beregningsgrunnlag og forvaltningskapital i norske banker/bankkonsern

Figur 5.28: Opptrapping av krav til ren kjernekapitaldekning

Utenlandske bankfilialer i Norge

De tolv utenlandske bankfilialene i Norge (NUF) hadde i overkant av 12 prosent av samtlige bankers totale utlån ved utgangen av 2013. Innskuddsveksten i de utenlandske filialene var 11,0 prosent siste år, betydelig høyere enn veksten i norske banker.

Tabell 5.5: Balanseposter for utenlandske bankers filialer i Norge

	31.12.13		31.12.12	
	Mrd.kr	Mrd.kr	Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	635,2	622,7	622,7	2,0
Brutto utlån til kunder	397,6	376,3	376,3	5,7
... inkl. OMF-foretak	455,1	427,7	427,7	6,4
Innskudd fra kunder	238,6	215,0	215,0	11,0
Markedsandel, br.utlån kunder (%)	12,2	12,0	12,0	

Øvrige kredittforetak

Gruppen består av tre selskaper som til sammen har 385 mrd. kroner i forvaltningskapital. Selskapene hadde samlet et resultat før skatt som var svakere enn i fjor. Resultatet var påvirket av at ett selskap bokførte betydelige urealiserte gevinster på finansielle instrumenter i fjor.

Tabell 5.6: Resultatposter (3 selskaper)*

	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 859	0,48	2 202	0,56
Andre inntekter	114	0,03	771	0,20
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-17	0,00	691	0,18
Andre kostnader	189	0,05	202	0,05
herav lønn og personalkostnader	112	0,03	109	0,03
Resultat før tap på utlån	1 780	0,46	2 767	0,70
Bokførte tap på utlån	109	0,03	4	0,00
Resultat før skatt	1 671	0,43	2 763	0,70
Skattekostnad	466	0,12	773	0,20
Resultat etter skatt	1 204	0,31	1990	0,51

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Brutto utlån til kunder økte med 8 prosent. Forvaltningskapitalen viste en mindre økning som følge av en reduksjon i verdipapirbeholdningen i ett av foretakene. Nivået på misligholdte lån er fortsatt lavt.

Ren kjernekapitaldekning har økt med 0,4 prosentpoeng det siste året. Ingen av selskapene hadde under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 5.7: Balanseposter (3 selskaper) *

	31.12.2013		% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	384 839	376 183	2,3
Brutto utlån til kunder	253 309	234 862	7,9
herav utlån vurdert til amortisert kost	119 737	110 376	8,5
herav utlån vurdert til virkelig verdi	133 572	124 486	7,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	13 282	19 338	-31,3
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	338 790	327 580	3,4
Ren kjernekapitaldekning	13,2 %	12,8 %	
Kapitaldekning	15,9 %	15,6 %	

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Finansieringsselskaper

- Nettorenten klart høyere enn i 2012
- Utlånstapene gikk ned
- Tilnærmet uendret vekst i forbrukslån

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. De foreløpige tallene omfatter 25 norske finansieringsselskaper.

Forbrukslån gis en egen omtale. I tillegg omtales utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjernevirksomhet samt utenlandske filialer i Norge.

Resultat

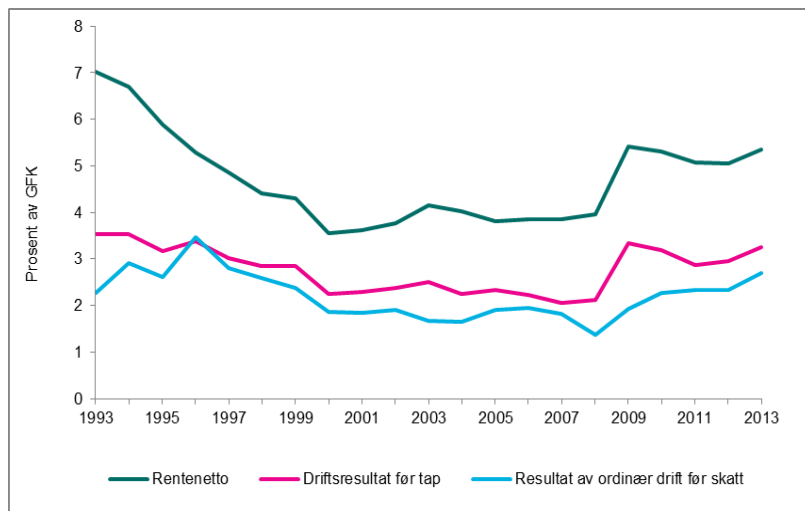
Finansieringsselskapenes resultat før skatt var på 2,6 mrd. kroner, en forbedring på 25 prosent sammenlignet med året før. Målt i forhold til GFK var resultatet 0,4 prosentpoeng bedre. Egenkapitalavkastningen har økt med 2,9 prosentpoeng til 16,6 prosent. Skattekostnaden er redusert i 2013 som følge av en nedjustering av grunnlaget for betalbar skatt i ett selskap.

Netto renteinntekter økte med 0,3 prosentpoeng, målt mot GFK. Det var en nedgang i både renteinntekter og rentekostnader, men fallet var størst for rentekostnadene. De bokførte tapene var noe lavere enn i 2012. Tre finansieringsselskaper hadde underskudd i 2013.

Tabell 5.8: Resultatposter

	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	5 058	5,35	4 402	5,05
Andre inntekter	486	0,51	522	0,60
herav verdiendr. finansielle instrumenter	7	0,01	-1	0,00
Andre kostnader	2 422	2,56	2 272	2,60
herav lønn og personalkostnader	983	1,04	926	1,06
Driftsresultat før tap	3 064	3,24	2 573	2,95
Bokførte tap på utlån	510	0,54	533	0,61
Resultat før skatt	2 555	2,70	2 039	2,34
Skattekostnad	552	0,58	589	0,68
Resultat etter skatt	2 002	2,12	1 450	1,66
Egenkapitalavkastning	16,6 %		13,7 %	

Figur 5.29: Finansieringsselskaperes resultatutvikling

Balanse

Brutto utlån til kunder har økt med 8,3 prosent i 2013. Ved utgangen av forrige kvartal var årsveksten 8,6 prosent. Brutto misligholdte lån var lavere enn for ett år siden. Mislighold målt i forhold til utlån, ligger nivåmessig høyere enn i bankene. Ren kjernekapitaldekning var 17,6 prosent, en økning på 2,1 prosentpoeng fra året før. Ingen selskaper hadde under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 5.9: Balanseposter

	31.12.2013		31.12.2012		% vekst
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	
Forvaltningskapital	97 660		90 726		7,6
Brutto utlån til kunder	91 644		84 615		8,3
herav utlån vurdert til amortisert kost	89 405		82 154		8,8
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 335	-1,5	-1 156	-1,4	15,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-1 015	-1,1	-935	-1,1	8,6
herav gruppenedskrivninger	-321	-0,4	-222	-0,3	44,6
Brutto misligholdte lån, 30 dager	5 869	6,4	7 224	8,5	-18,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	76 665		72 315		6,0
Ren kjernekapitaldekning	17,6 %		15,5 %		
Kapitaldekning	19,6 %		16,3 %		

Forbrukslån

Banker og finansieringsselskaper tilbyr forbrukslån. Forbruksfinansiering omfatter kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Utvalget består av 22 selskaper (9 finansieringsselskaper og 13 banker), hvor både norske selskaper og utenlandske filialer inngår. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kredittrammer, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 400 000 kroner. Den effektive renten vil variere avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Kredittvurderingene knyttet til forbrukslån er strenge, og en høy andel av søknadene blir avslått.

Tabell 5.10: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Forbrukslån (mill. kr)	43 352	43 936	48 913	58 118	62 693	67 723
Årsvekst %	17,4	1,4	3,0	5,1	7,8	8,0
Bokførte tap (mill. kr)	953	1 371	1 311	864	786	895
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	2,2	3,1	2,7	1,5	1,3	1,3
Nettorente i % av GFK	8,8	11,8	12,0	11,3	11,6	11,9
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	3,3	5,4	5,7	6,5	6,9	7,1
Brutto misligholdte lån, 90 dg. (mill. kr)	2 809	2 696	2 895	2 933	2 821	3 066
i prosent av forbrukslån	6,5	6,1	5,9	5,0	4,5	4,5
Brutto misligholdte lån, 30 dg. (mill. kr)			4 895	4 867	4 759	5 121
i prosent av forbrukslån			10,0	8,4	7,6	7,6

*Utvalget ble utvidet i 2012. Årsvekst er beregnet på grunnlag sammenlignbart utvalg.

Veksten i forbrukslån var høy i årene frem mot finanskrisen i 2008, men falt betydelig året etter. De siste årene har veksten igjen vært stigende. Ved utgangen av 2013 var årsveksten 8,0 prosent. Veksten var noe lavere enn for finansieringsselskaper generelt, men høyere enn veksten i norske bankers utlån til personkunder. Det er stor variasjon i utlånsveksten mellom de ulike selskapene i utvalget.

Resultatet noe bedre enn i 2012, målt i forhold til GFK. Misligholdte lån i prosent av forbrukslån, er omtrent uendret fra året før, men nivået på tap og mislighold ligger høyere enn i banker og finansieringsselskaper generelt. Netto renteinntekter har siden 2009 ligget stabilt på over 11 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, noe som viser at selskapene priser inn høyere risiko knyttet til forbrukslån enn til lån med pantesikring.

Leasing og bilfinansiering

Finansieringsselskaper med leasing og bilfinansiering som hovedområde (11 selskaper), hadde et resultat før skatt som var 30 prosent bedre enn året før. Økte netto renteinntekter og lavere tap på utlån bidro til forbedringen. Utlånene økte med 7,6 prosent i 2013, mens veksten i leasing isolert var marginalt høyere.

Tabell 5.11: Resultatposter (11 norske finansieringsselskaper)

	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 792	3,50	2 421	3,27
Andre inntekter	353	0,44	391	0,53
herav verdiendr. finansielle instrumenter	3	0,00	1	0,00
Andre kostnader	1 123	1,41	1 109	1,50
herav lønn og personalkostnader	664	0,83	662	0,89
Driftsresultat før tap	1 989	2,50	1 673	2,26
Bokførte tap på utlån	307	0,38	380	0,51
Resultat før skatt	1 683	2,11	1 291	1,74
Skattekostnad	306	0,38	413	0,56
Resultat etter skatt	1376	1,73	878	1,19

Tabell 5.12: Balanseposter (11 norske finansieringsselskaper)

	31.12.2013		31.12.2012		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	82 526		76 757		7,5
Brutto utlån til kunder	78 209		72 704		7,6
herav leasing	53 268		49 465		7,7
Leasing totalt i norske selskaper*	87 265		81 586		7,0
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-856	-1,1	-767	-1,1	11,6
herav individuelle tapsnedskrivninger	-617	-0,8	-613	-0,9	0,6
herav gruppenedskrivninger	-240	-0,3	-154	-0,2	55,4
Brutto misligholdte lån, 30 dager	5 075	6,5	6 522	9,0	-22,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	67 966		64 624		5,2

*omfatter 16 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske filialer i Norge

De utenlandske filialene i Norge hadde i underkant av 30 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån ved utgangen av 2013. Utlånsveksten i de utenlandske filialene har vært lavere enn i norske finansieringsselskaper det siste året.

Tabell 5.13: Balanseposter (19 filialer)

	31.12.2013	31.12.2012	Vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	41 067	38 302	7,2
Brutto utlån til kunder	38 488	36 091	6,6
herav leasing (10 filialer)	12 065	11 636	3,7
Leasing totalt i utenlandske filialer*	18 497	18 049	2,5

*omfatter 13 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

6 Forsikring og pensjon

Livsforsikringselskaper

- Godt resultat for livselskapene i 2013
- Bokført og verdjustert avkastning noe lavere enn i 2012
- Sterk oppgang i aksjemarkedene har bidratt til økt kursreguleringsfond, og styrking av bufferkapitalen
- Selskapene satt av betydelig beløp til oppreservering for langt liv i 2013

Resultat

Livsforsikringselskapene fikk et resultat før skatt på 6,9 mrd. kroner (0,7 prosent av GFK) i 2013, mot 5,1 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i 2012.

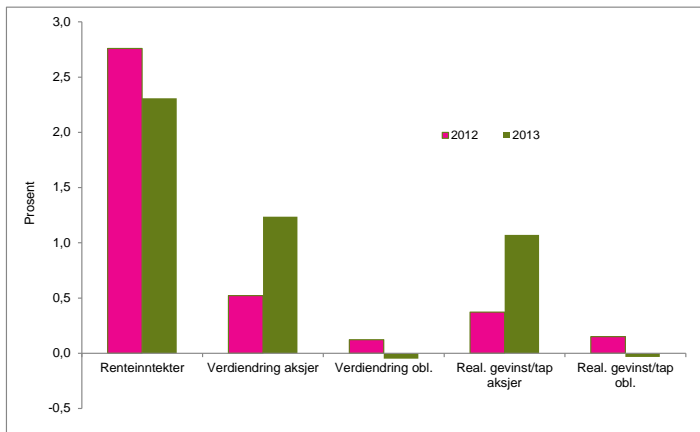
Forfalte bruttopremier var uendret med 80 mrd. kroner sammenlignet med 2012. Målt mot gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) var det imidlertid en nedgang sammenlignet med samme periode i fjor. Overgang fra ytelsespensjon til innskuddspensjon, og lukking av ytelsesordninger, bidrar til lavere premieinntekter. Samtidig har premiene økt for eksisterende kunder som følge av lavt rentenivå.

Til tross for renteoppgang i 2013 ble renteinntektene i livselskapene redusert sammenlignet med fjoråret. Samlet realisert gevinst på investeringene var noe lavere enn i fjor, til tross for betydelig økt realisert gevinst på aksjer fra 3 til 11 mrd. kroner. Selskapene hadde samlet sett et realisert tap på obligasjoner og derivater. Av tapet på derivater på 5,5 mrd. kroner antas det at en vesentlig andel skyldes tap på valutaderivater som følge av svekkelsen av den norske kronen.

Den positive utviklingen i aksjemarkedene har bidratt til en økning i urealiserte aksjeverdier på 13 mrd. kroner, mot 5 mrd. kroner i 2012. Samtidig har selskapene hatt noe verditap på obligasjoner og derivater. Det verdjusterte resultatet før skatt, som viser resultatet før avsetning til kursreguleringsfondet, var 16,4 mrd. kroner, mot 13,4 mrd. kroner i fjor. Samlet økte kursreguleringsfondet med 9 mrd. kroner i 2013.

Flyttemarkedet var i 2013 preget av at både Storebrand og DNB Liv har besluttet å avvikle de offentlige tjenestepensjonsordningene. Et betydelig antall kommuner har flyttet til KLP i 2013. Med avviklingen av de offentlige ordningene i Storebrand og DNB Liv, blir KLP eneste tilbyder av offentlig tjenestepensjon. Opprettelse av egen pensjonskasse er derfor det eneste alternativet for kommunene i tillegg til KLP.

Figur 6.1: Netto investeringsinntekter i kollektivporteføljen

Tabell 6.1: Utvalgte resultatposter

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Premieinntekter	94 075	9,1	90 785	9,9
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	47 096	4,5	46 405	5,0
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	23 985	2,3	25 369	2,8
herav gevinster ved realisasjon	5 157	0,5	7 728	0,8
herav verdiendringer	11 086	1,1	7 925	0,9
Erstatninger	-58 914	-5,7	-52 944	-5,8
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-51 214	-4,9	-59 317	-6,5
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-6 731	-0,6	-3 714	-0,4
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-5 590	-0,5	-6 042	-0,7
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	4 571	0,4	2 847	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	2 370	0,2	2 270	0,2
Resultat før skatt	6 941	0,7	5 118	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	9 436	0,9	8 346	0,9
Verdijustert resultat før skatt	16 377	1,6	13 463	1,5
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	4 382	0,4	4 668	0,5

Livselskapene benyttet om lag 8 mrd. kroner av avkastningsoverskuddet til oppreservering for langt liv i 2013. Totalt har livselskapene avsatt 22 mrd. kroner. Gjenstående oppreserveringsbehov er på om lag 20 mrd. kroner, som tilsvarer noe over 3 prosent av samlet premiereserve i livselskapene.

Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kunden er garanterte en årlig minsteavkastning. Kollektivporteføljen utgjorde 79 prosent av livsforsikringsselskapenes forvaltningskapital ved utgangen av 2013. Bokført kapitalavkastning ble redusert fra 5,2 til 4,9 prosent fra 2012 til 2013.

Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer urealiserte verdiendringer, ble redusert fra 6,3 prosent til 5,9 prosent for livselskapene samlet.

Figur 6.2: Avkastning i kollektivporteføljen

Investeringsvalgporteføljen, der kunden bærer avkastningsrisikoen, utgjorde 12 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2013. Andelen forventes å øke gradvis fremover, som følge av at hoveddelen av all nyttegning av pensjonsordninger er innskuddspensjon med investeringsvalg. Gjennomsnittlig avkastning i investeringsvalgporteføljen var til dels betydelig høyere enn i kollektivporteføljen, og de fleste livsforsikringselskapene hadde en avkastning godt over 10 prosent. Høy aksjeandel og sterk oppgang i aksjemarkedet, forklarer den høye avkastningen i investeringsvalgporteføljen.

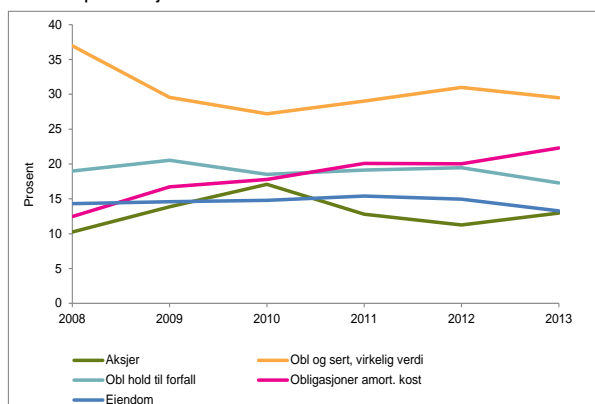
Balanse

Livsforsikringselskapenes totale forvaltningskapital var 1 086 mrd. kroner ved utgangen av 2013.

Tabell 6.2: Utvalgte balanseposter (total balanse)

	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	118 910	10,9	120 958	12,3
Finansielle eiendeler til amortisert kost	356 015	32,8	320 448	32,6
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	575 509	53,0	499 228	50,8
herav aksjer og andeler	184 941	17,0	143 681	14,6
herav obligasjoner og sertifikater	347 291	32,0	322 720	32,9
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 086 486	100,0	982 295	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	90 689	8,3	94 974	9,7
herav eiendeler i kollektivporteføljen	862 891	79,4	781 058	79,5
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	132 401	12,2	105 826	10,8
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	852 290	78,4	784 790	79,9
herav premiereserve	775 641	71,4	720 742	73,4
herav kursreguleringsfond	24 740	2,3	16 398	1,7
herav tilleggsavsetninger	24 787	2,3	25 440	2,6

Figur 6.3: Utvikling i investeringssammensetningen i kollektivporteføljen

Aksjeandelen i kollektivporteføljen har økt med 2 prosentpoeng siden utgangen av 2012, og utgjorde 13 prosent ved utgangen av 2013 for livselskapene samlet. Noe av økningen skyldes økt verdi på aksjeporteføljen. Andelen obligasjoner målt til virkelig verdi ble noe redusert fra 2012 til 2013, og utgjorde 29 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av 2013. Obligasjoner holdt til forfall og andre utlån og fordringer vurdert til amortisert kost utgjorde til sammen 40 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av 2013, hvorav hold til forfall obligasjoner utgjorde 17 prosent.

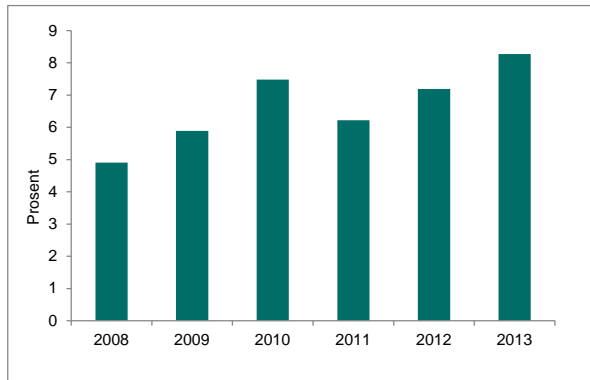
I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 54 prosent ved utgangen av 2013 mens andelen obligasjoner utgjorde 42 prosent. Sammensetningen viser et gjennomsnitt av de ulike risikoprofilene i investeringsvalgporteføljen for selskapene samlet. Porteføljesammensetning, og avkastning, avhenger av kundens valgte risikoprofil.

Soliditet og stresstester

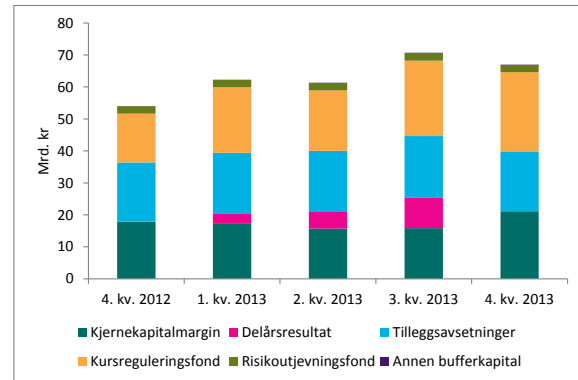
Kapitaldekningen for livsforsikringsselskapene samlet var 16,8 prosent ved utgangen av 2013. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Bufferkapitalen var 67 mrd. kroner ved utgangen av 2013, og utgjorde 8,3 prosent av forsikringsforpliktelsene. Dette er en økning på 13 mrd. kroner fra utgangen av 2012. Det er særlig økning i kursreguleringsfondet som bidrar til økt bufferkapital, men kjernekapital utover minstekravet har også økt siden utgangen av 2012.

Figur 6.4: Bufferkapital i prosent av forsikringsforpliktelser* i kollektivporteføljen

Figur 6.5: Sammensetning av bufferkapital

*Eks. tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond

Stresstest II

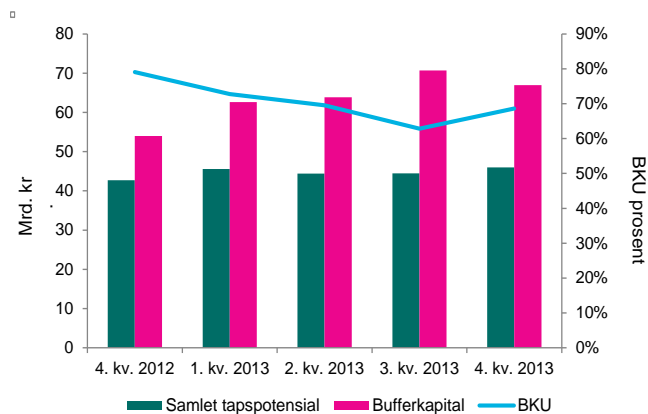
I stresstestene beregnes et tapspotensial (risikonivå) som vurderes opp mot bufferkapitalen. Forholdstallet mellom potensielt tap, gitt scenariene i stresstesten, og tilgjengelig bufferkapital viser bufferkapitalutnyttelse. En bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent betyr at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital hvis scenariene i stresstesten inntreffer. I denne rapporten omtales stresstest II som bygger på gjeldende regelverk, i motsetning til stresstest I som også viser den underliggende renterisikoen knyttet til forpliktelsene, og som måler effekten av det kommende Solvens II-regelverket.

Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten:

- Et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent, og
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

Bufferkapitalutnyttelsen for livsforsikringsselskapene samlet var 69 prosent ved utgangen av 2013 var, noe som er en bedring (reduksjon) på 10 prosentpoeng siden årsskiftet. Samlet tapspotensial økte noe, men bedringen i bufferkapitalutnyttelsen skyldes i hovedsak høyere bufferkapital.

Figur 6.6: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse

Pensjonskasser

- Bedret verdijustert avkastning i kollektivporteføljen
- Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte noe i 2013
- Økt kursreguleringsfond har bidratt til styrket bufferkapital

Det var 84 pensjonskasser i det norske markedet ved utgangen av 2013. Omtalen omfatter de 43 største pensjonskassene, hvorav 20 private og 23 kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 233 mrd. kroner ved utgangen av 2013 og står for om lag 93 prosent av pensjonskassers samlede forvaltningskapital.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt før skatt på 3,6 mrd. kroner (1,6 prosent av GFK) i 2013, mot 2,9 mrd. kroner (1,5 prosent av GFK) i 2012. Det var en bedring i det verdijusterte resultatet fra 7,8 mrd. kroner i 2012, til 15,1 mrd. kroner i 2013. Betydelig urealisert verdioppgang på de finansielle eiendelene er den viktigste årsaken til bedringen i verdijustert resultat. Kursreguleringsfondet økte med 11,5 mrd. kroner i 2013. Private pensjonskasser hadde et høyere bokført og verdijustert resultat enn de kommunale pensjonskassene i 2013.

Tabell 6.3: Utvalgte resultatposter pensjonskasser

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	13 390	6,1	13 888	7,1
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	19 477	8,8	13 132	6,7
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	5 230	2,4	5 371	2,7
herav gevinster ved realisasjon	1 791	0,8	1 739	0,9
herav verdiendringer	11 787	5,4	5 411	2,8
Pensjoner mv.	-6 504	-3,0	-6 994	-3,6
Endring i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	-23 577	-10,7	-16 004	-8,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-170	-0,1	-1 820	-0,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-517	-0,2	-479	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 709	0,8	1 666	0,8
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 883	0,9	1 264	0,6
Resultat før skatt	3 591	1,6	2 930	1,5
Endring i kursreguleringsfondet	11 526	5,2	4 846	2,5
Verdijustert resultat før skatt	15 117	6,9	7 776	4,0
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 516	1,6	2 866	1,5

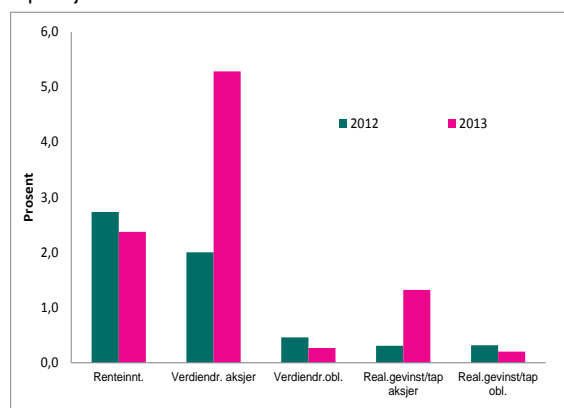
* Flertallet av pensjonskassene har ikke fylt ut denne posten for 2013

Tabell 6.4: Resultater for kommunale og private pensjonskasser i 2013

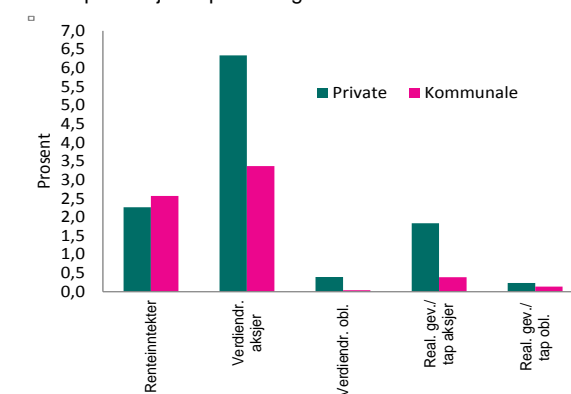
Mrd. kr/Prosent	Res.før skatt	I % av GFK	Verdijustert res. før skatt	I % av GFK
Private	2 574	1,8	11 506	8,1
Kommunale	1 018	1,3	3 611	4,6
Pensjonskasser	3 591	1,6	15 117	6,9

Kollektivporteføljen utgjorde 87 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2013. Den positive utviklingen i finansmarkedene bidro til at finansinntektene i kollektivporteføljen økte med 6,4 mrd. kroner, til 19,5 mrd. kroner i 2013. Positive verdiendringer på aksjer bidro mest til inntektsøkningen. Det var samtidig en svak nedgang i renteinntektene. Som følge av en høyere aksjeandel i private pensjonskasser enn kommunale pensjonskasser var realiserte og urealiserte inntekter på aksjer større for disse. Kommunale pensjonskasser har en større andel obligasjoner i kollektivporteføljen enn private pensjonskasser og hadde dermed noe høyere renteinntekter målt som andel av GFK.

Figur 6.7: Netto inntekter fra investeringer i – pensjonskasser samlet

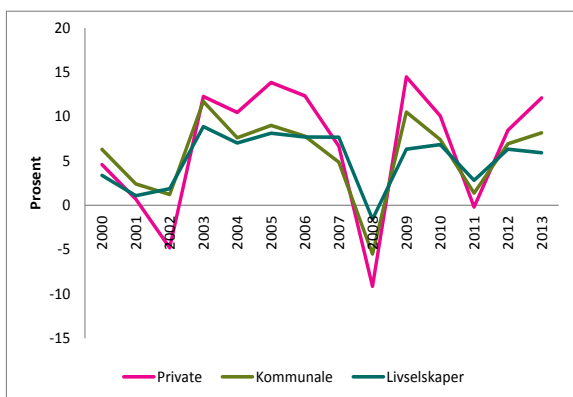
Figur 6.8: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private og kommunale

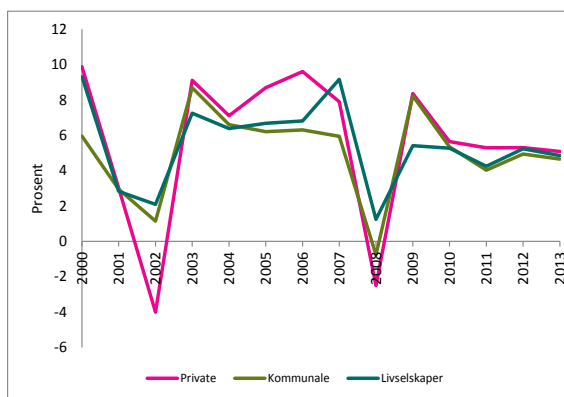
Den positive utviklingen i aksjemarkedene bidro til bedring i pensjonskassenes verdjusterte avkastning fra 7,9 prosent i 2012 til 10,7 prosent i 2013. For private pensjonskasser økte den verdjusterte avkastningen fra 8,5 prosent til 12,1 prosent, mens den for de kommunale pensjonskassene økte fra 6,9 prosent til 8,2 prosent i samme periode. Til sammenligning hadde livselskapene en verdjustert avkastning i kollektivporteføljen på 5,9 prosent i 2013. Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid hatt en høyere aksjeandel og andel obligasjoner målt til virkelig verdi enn livselskapene. Dette har resultert i høyere verdjustert avkastning når finansmarkedene har utviklet seg positivt.

For pensjonskassene samlet, var den bokførte avkastningen 4,9 prosent i 2013, ned fra 5,2 prosent i 2012. I de private pensjonskassene ble den bokførte avkastningen redusert med 0,2 prosentpoeng til 5,1 prosent, mens den ble redusert med 0,3 prosentpoeng til 4,6 prosent i de kommunale pensjonskassene i samme periode.

Figur 6.9: Verdjustert avkastning i kollektivporteføljen

Figur 6.10: Bokført avkastning i kollektivporteføljen

Balanse

Forvaltningskapitalen til pensjonskassene økte med 13 prosent til 233 mrd. kroner det siste året. Investeringsvalgporteføljen utgjør en betydelig mindre del av forvaltningskapitalen i pensjonskassene enn i livsforsikringselskapene. Pensjonskassenes investeringsvalgportefølje består av kollektive ordninger, hovedsakelig med rentegaranti.

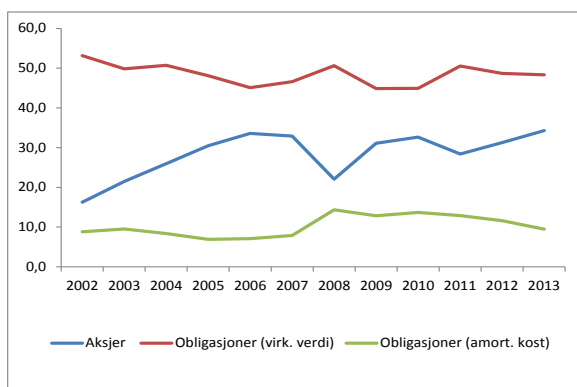
Tabell 6.5: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser per 31.12.2013

BALANSE	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet □	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	9 134	6,1	3 429	4,2	12 563	5,4
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	7 050	4,7	14 622	17,7	21 672	9,3
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	133 630	88,9	64 019	77,5	197 649	84,8
herav aksjer og andeler	57 457	38,2	23 088	28,0	80 545	34,6
herav obligasjoner og sertifikater	74 167	49,3	37 708	45,7	111 875	48,0
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	150 369	100,0	82 570	100,0	232 940	100,0
herav selskapsportefølje	16 378	10,9	6 561	7,9	22 938	9,8
herav kollektivportefølje	131 459	87,4	71 486	86,6	202 945	87,1
herav investeringsvalgportefølje	2 533	1,7	4 524	5,5	7 057	3,0
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfasatte forpliktelser	131 211	87,3	70 658	85,6	201 869	86,7
herav premiereserve	97 261	64,7	60 752	73,6	158 013	67,8
herav kursreguleringsfond	16 471	11,0	4 558	5,5	21 030	9,0
herav tilleggsavsetninger	4 942	3,3	2 808	3,4	7 750	3,3

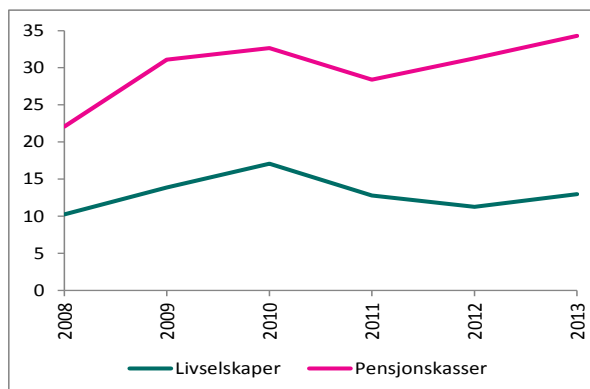

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten for pensjonskassene med 48 prosent av kollektivporteføljen. Pensjonskassenes aksjeandel i kollektivporteføljen økte med tre prosentpoeng i 2013, til 34 prosent. Økningen i aksjeandelen var størst for de kommunale pensjonskassene, men de private pensjonskassene har fortsatt høyest aksjeandel.

Figur 6.11: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Figur 6.12: Aksjeandel i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Soliditet og stresstester

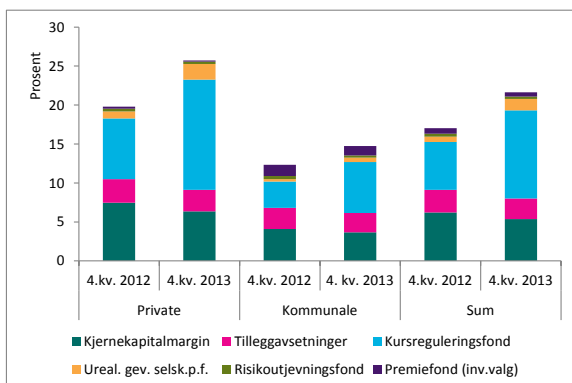
Pensjonskassene i utvalget hadde en kapitaldekning på 15,5 prosent ved utgangen av 2013, mot 16,5 prosent ved utgangen av 2012. For kommunale og private pensjonskasser var kapitaldekningen 13 prosent og 17 prosent.

Stresstester

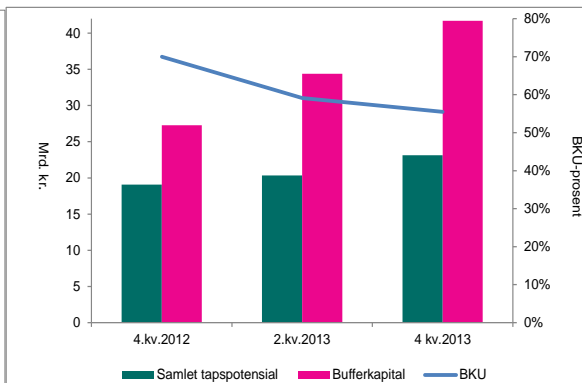
Her omtales Stresstest II for alle 84 pensjonskasser (33 kommunale og 51 private). Stresstestscenariot er omtalt under avsnittet om livsforsikringsselskapene. Markedsrisiko utgjør det klart største risikoområdet for pensjonskassene, hvorav aksjerisiko er den største enkeltrisikoen. Tapspotensialet for aksjerisiko økte med 2,9 mrd. kroner i 2013, noe som bidro til at samlet tapspotensial økte med 4 mrd. kroner. Pensjonskassenes bufferkapital økte med 14 mrd. kroner til 42 mrd. kroner og utgjorde 21,6 prosent av forsikringsforpliktelsene ved utgangen av 2013.⁵ Økningen i pensjonskassenes bufferkapital tilskrives økt kursreguleringsfond og økte urealiserte gevinster i selskapsporteføljen. Til sammenligning utgjorde bufferkapitalen i livselskapene 8,3 prosent. For private og kommunale pensjonskasser utgjorde bufferkapitalen hhv. 25,7 prosent og 14,7 prosent av forsikringsforpliktelsene ved utgangen av 2013.

⁵ Uten kursreguleringsfond og tilleggsavsetninger.

Figur 6.13: Bufferkapital i prosent av forsikr.forpliktelsene – private, kommunale og pensjonskasser samlet

Figur 6.14: Tapspotensial, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse – pensjonskasser samlet

Pensjonskassene samlet hadde en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 70 prosent ved utgangen av 2012 til 56 prosent ved utgangen av 2013. Nedgangen i bufferkapitalutnyttelsen det siste året forklares i hovedsak med økningen i bufferkapitalen. De private pensjonskassenes bufferkapitalutnyttelse ble redusert fra 69 prosent ved utgangen av 2012 til 52 prosent ved utgangen av 2013. For kommunale pensjonskasser var det en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 72 prosent til 65 prosent i samme periode.

Skadeforsikringsselskaper

- Fortsatt sterk vekst i premieinntekter bidro til bedret resultat i den forsikringsrelaterte driften
- Lavere finansinntekter bidro til nedgang i resultat av ikke-teknisk regnskap

Kapitlet omhandler utviklingen i resultat- og balanseregnskapet, samt soliditet, for norske skadeforsikringsselskaper, unntatt Captives, sjøforsikringsselskapene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib. Det er sett nærmere på utvikling i premieinntekter og skadeprosent i de ulike bransjene i markedet. En kort beskrivelse av erstatningsoppgjør som følge av naturskader er også omtalt.

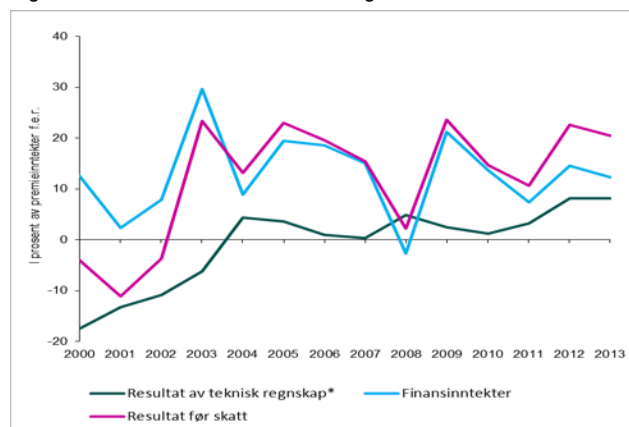
Resultat

Resultat før skatt for de norske skadeforsikringsselskapene samlet var på 6,8 mrd. kroner i 2013, en nedgang på 3,6 prosent sammenlignet med i fjor. Dette skyldes hovedsakelig en reduksjon i finansinntektene på 0,5 mrd. kroner. Resultatet i den forsikringsrelaterte driften var 3,7 mrd. kroner, en bedring på 9,1 prosent. Bedringen skyldes sterkere vekst i premieinntektene enn i erstatningskostnadene. Premieinntektene økte med 6 prosent siste år. Resultatet av ikke-teknisk regnskap endte på 3,2 mrd. kroner, 14,5 prosent lavere enn året før. Den største driveren bak nedgangen i resultatet av det ikke-tekniske regnskapet var en reduksjon i finansinntektene på 10 prosent.

Tabell 6.6: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringselskapene

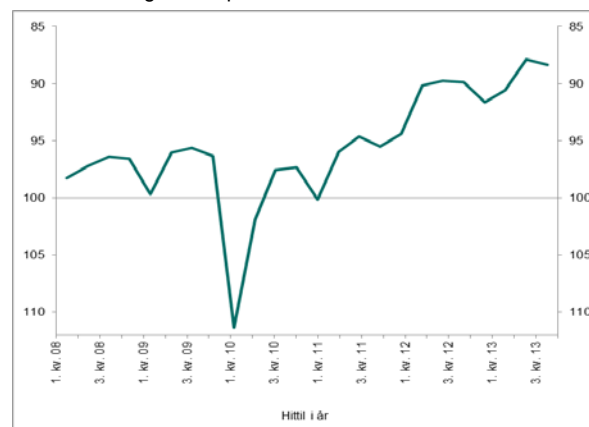
	2013		2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	33 210	0,0	31 234	0,0
Allokert investeringsavkastning	962	2,9	833	2,7
Andre forsikringsrelaterte inntekter	254	0,8	234	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	23 769	71,6	22 677	72,6
Forsikringsrelaterte driftskostnader	5 579	16,8	5 403	17,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	1 179	3,6	654	2,1
Resultat av teknisk regnskap	3 665	11,0	3 360	10,8
Netto inntekter fra investeringer	4 099	12,3	4 562	14,6
Allokert investeringsavkastning	962	2,9	833	2,7
Andre inntekter	74	0,2	22	0,1
Andre kostnader	61	0,2	42	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 150	9,5	3 683	11,8
Resultat før skattekostnad	6 815	20,5	7 068	22,6

Figur 6.15: Resultater i skadeforsikring

*allokert investeringsavkastning er fratrukket teknisk resultat

Figur 6.16: Utvikling i combined ratio for alle skadeforsikringselskapene

Combined ratio er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften i et forsikringselskap. Den beregnes som summen av skade- og kostnadsprosenten⁶. En combined ratio under 100 innebærer at nivået på premieinntektene ligger over summen av erstatnings- og driftskostnadene, og indikerer at den forsikringsrelaterte driften har vært lønnsom.

Combined ratio for skadeforsikringselskapene samlet var 88 prosent, 1,5 prosentpoeng lavere enn året før. Dette tyder på at lønnsomheten i den forsikringsrelaterte virksomheten var noe bedre i 2013 enn i 2012. Utviklingen i combined ratio har hatt en positiv trend de siste årene. Skadeprocenten for selskapene samlet var på 71,6 prosent i 2013, en nedgang på ett prosentpoeng sammenlignet med året før. Kostnadsprocenten gikk ned 0,5 prosentpoeng, til 16,5 prosent.

⁶ Skadeprocenten beregnes som erstatningskostnader for egen regning i prosent av premieinntektene for egen regning. Kostnadsprocenten beregnes som forsikringsrelaterte driftskostnader i prosent av premieinntektene for egen regning.

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsselskapene var 116 mrd. kroner ved utgangen av 2013, mot 105 mrd. kroner ved utgangen av 2012. Finansielle eiendeler som vurderes til virkelig verdi utgjorde 49 prosent av eiendelene ved utgangen av 2013, hvorav obligasjoner og aksjer utgjorde henholdsvis 37 og 10 prosent. Investeringer i obligasjoner som vurderes til virkelig verdi økte med 8,8 mrd. kroner, en økning på 25 prosent fra året før.

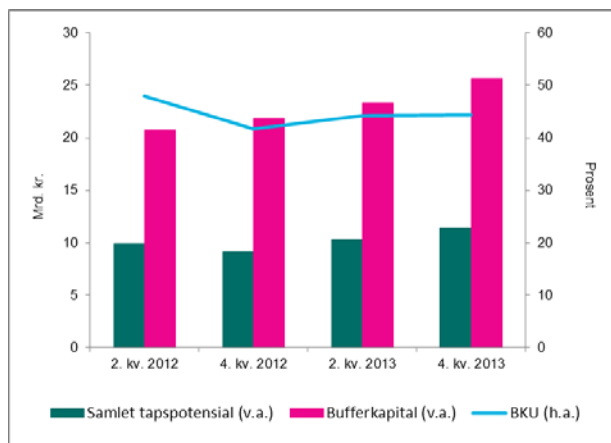
Tabell 6.7: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsselskapene

BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 417	2	1 942	2
Investeringer	94 379	81	83 707	80
Bygninger og andre faste eiendommer	506	0	497	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	13 415	12	14 446	14
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	23 409	20	24 977	24
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	56 406	49	43 408	41
Aksjer og andeler	11 362	10	8 824	8
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	43 518	37	34 730	33
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 386	5	4 241	4
Fordringer	10 627	9	9 553	9
Andre eiendeler	2 998	3	3 453	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	116 168	100	105 236	100
Forsikringstekniske avsetninger	66 715	57	58 099	55

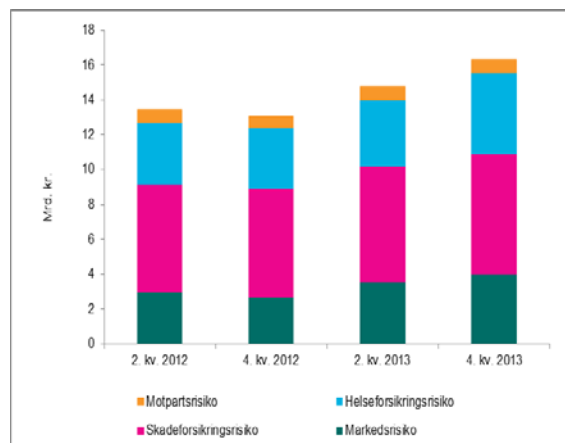
Soliditet og stresstester

Kapitaldekningen i skadeforsikringsselskapene samlet var 43,3 prosent ved utgangen av 2013. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Figur 6.17: Utvikling i tapspotensiale og bufferkapital under stresstest II

Figur 6.18: Sammensetningen av tapspotensiale

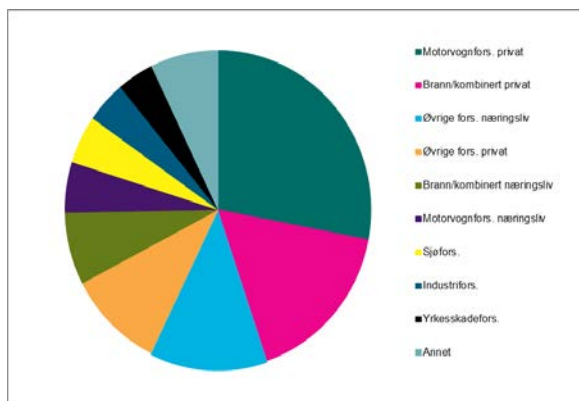
Ved utgangen av 2013 hadde skadeforsikringsselskapene en samlet bufferkapitalutnyttelse i stresstest II⁷ på 39 prosent, 4 prosentpoeng høyere enn ved utgangen av 2012. Økningen skyldes en større relativ endring i samlet tapspotensial sammenliknet med økningen i bufferkapitalen. Samlet tapspotensiale var på 15 mrd. kroner, og bufferkapitalen var på 39 mrd. kroner ved utgangen av 2013. Bufferkapitalutnyttelsen er betydelig bedre i skadeforsikringsselskapene enn i livsforsikringsselskapene. Skadeforsikringsrisiko, som innebærer premierisiko, reserverisiko og katastroferisiko knyttet til naturkatastrofehendelser, utgjorde den største andelen av samlet tapspotensial.

Bransjene

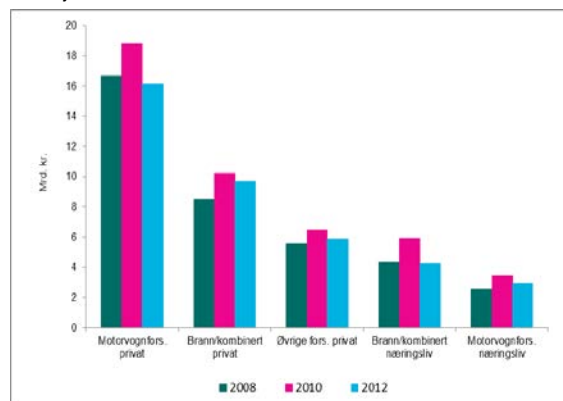
I omtalen av bransjene, inkluderes utenlandske filialer som følge av deres høye markedsandel i det norske skadeforsikringsmarkedet. Figur 6.23 gir en oversikt over fordelingen av bransjenes premieinntekter for egen regning i det norske skadeforsikringsmarkedet i 2012⁸. Privat motorvognforsikring utgjorde 30 prosent av markedet. Videre utgjorde privat brann/kombinertforsikring 18 prosent av markedet, og øvrige forsikringer for næringsliv 13 prosent. Private forsikringer samlet utgjorde 55 prosent av det norske skadeforsikringsmarkedet i 2012. Videre utgjorde forsikringer for næringsliv samlet 33 prosent og andre typer forsikring (unntatt privat og næringsliv) 12 prosent.

Figur 6.24 viser utviklingen i premieinntektene til de fem største bransjene i skadeforsikringsmarkedet fra 2008 til 2012. Premieinntektene til privat motorvognforsikring har hatt en liten nedgang de siste årene, og var i 2012 på 16 mrd. kroner. Premieinntektene i bransjen brann/kombinert næringsliv var i 2012 på om lag samme nivå som i 2008, mens de tre øvrige bransjene har hatt en økning i premieinntektene.

Figur 6.19: Fordeling av bransjene etter premieinntekter i 2012

Figur 6.20: Utviklingen i premieinntektene til de fem største bransjene

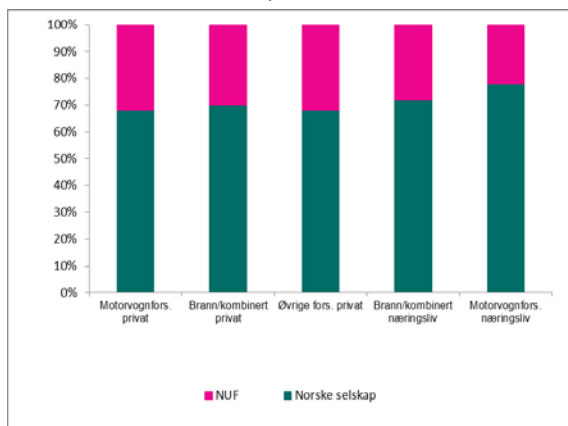

I alle fem største bransjene i Norge utgjorde utenlandske filialer mellom 20 prosent og 35 prosent av markedet i 2012. De utenlandske filialene har større markedsandeler i de små bransjene i det norske skadeforsikringsmarkedet. For eksempel utgjør utenlandske filialer mer enn 70 prosent av markedet innen forsikring av verdisaker (kamera, smykker o.l.), fiskeoppdrettsforsikring, transportforsikring og kredittforsikring.

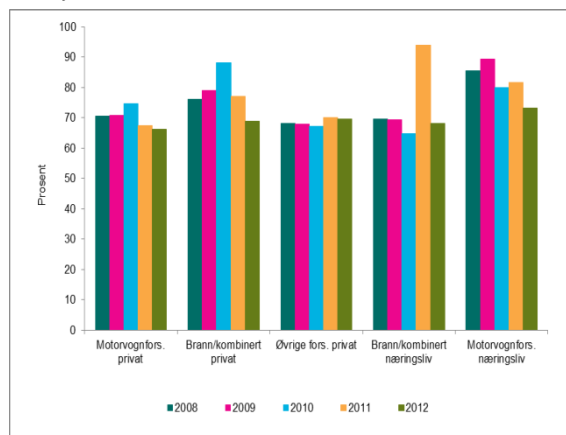
⁷ Se definisjon under omtalen av stresstesten i livsselskapene.

⁸ Bransjetall rapporteres årlig med frist 15. april. Tall for 2013 er derfor ikke tilgjengelig.

Figur 6.21: Markedsandelene til norske selskap og utenlandske filialer i de fem største bransjene i 2012

Figur 6.22: Utvikling i skadeprosenten i de fem største bransjene

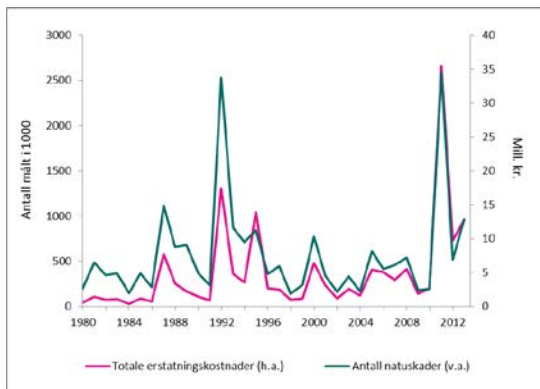

Alle de fem største bransjene har en skadeprosent under 100 prosent. Av disse bransjene var det private øvrige forsikringer som hadde høyest skadeprosent med 70 prosent i 2012. Lavest skadeprosent var det i privat motorvognforsikring med 66 prosent. Den største endringen i lønnsomhet siden 2008 har skjedd innen industriforsikring. Skadeprosenten i industriforsikring falt fra 89 prosent i 2008 til 58 prosent i 2012. Den økte lønnsomheten skyldes en kraftigere reduksjon i erstatningsutbetalingene enn i premieinntektene de siste årene.

Naturskader

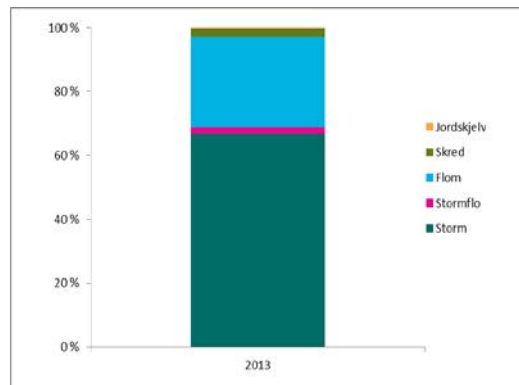
Klimaendringer har ført til økt omfang av naturskader med store økonomiske konsekvenser. Med naturskade menes skader som direkte skyldes skred, storm, flom, storflom, jordskjelv eller vulkanutbrudd. I 2013 var det storm og flom som utgjorde størst andel av naturskadene som inntraff i Norge. Av enkelthendelser de siste 30 år er det nyttårsstormen i 1992 og stormen Dagmar i 2011 som har medført de høyeste erstatningskostnadene.

Figur 6.23: Antall naturskader og totale erstatningskostnader som følge av naturskade

Kilde: FNO

Figur 6.24: Fordelingen av naturskader i 2013

Kilde: FNO

På tross av store kostnader ved naturskader har konsekvensene for de norske skadeforsikringselskapene som tegner naturskadeforsikring vært begrensede. Dette skyldes at direkte naturskader dekkes gjennom Norsk

Naturskadepool. Alle forsikringsselskap som tegner brannforsikring i Norge må også tegne naturskadeforsikring og er pålagt å være medlem av Norsk Naturskadepool. Norsk Naturskadepool sikrer dekning mot naturskader gjennom kjøp av reassuransebeskyttelse, utligning av skader mellom medlemsselskapene og koordinering av taksering av bygningsskader ved større skadehendelser. Forsikringspremien (gitt som en promillesats av forsikringssummen) er felles for alle medlemsselskap og fastsettes årlig av styret i naturskadepoolen. Differansen mellom innbetalt premie og utbetalte erstatninger settes av til naturskadefondet i selskapet. Ved en naturskade må et selskap, uavhengig av i hvilken grad dets forsikringsavtaler er berørt av den aktuelle naturskaden, være med å dekke sin andel av skadene som tilsvarer selskapets markedsandel i brannforsikring. Reassuransebeskyttelsen og utligning av skader mellom medlemsselskapene reduserer risikoen selskapene står ovenfor. I tillegg utgjør naturskadefondet en buffer mot konsekvensene av høye naturskadeerstatninger og da særlig for godt etablerte skadeforsikringsselskap.

I tillegg til direkte naturskader, har det vært en betydelig økning i indirekte skader som følge av ekstremvær, bl.a. ved vanninntrenging i form av f.eks. overflateflom direkte over mark som følge av ekstremnedbør eller vann fra avløpsnett. Disse indirekte naturskadene utgjør i dag rundt dobbelt så mye som de definerte naturskadehendelsene. Nye tall fra FNO viser at erstatningskostnadene knyttet til vannskader i private boliger har økt kraftig de siste 20 årene, og med 15 prosent bare i 2013.

7 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige norske banker

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	141 083	3,28	142 258	3,46
Rentekostnader m.v.	74 694	1,74	82 293	2,00
Netto renteinntekter	66 389	1,54	59 965	1,46
Utbytte	2 320	0,05	1 703	0,04
Provisjonsinntekter m.v.	19 486	0,45	17 175	0,42
Provisjonskostnader m.v.	4 333	0,10	3 981	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	6 477	0,15	5 901	0,14
Andre inntekter	6 008	0,14	5 708	0,14
Lønn- og administrasjonskostnader	35 206	0,82	33 637	0,82
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	22 970	0,53	21 968	0,53
Avskrivninger	3 768	0,09	3 212	0,08
Andre kostnader	6 052	0,14	5 620	0,14
Driftsresultat før tap	51 321	1,19	44 002	1,07
Tap på utlån	6 235	0,14	6 512	0,16
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-142	0,00	37	0,00
Resultat før skatt	45 227	1,05	37 453	0,91
Skattekostnad	11 170	0,26	9 837	0,24
Resultat for perioden	34 057	0,79	27 616	0,67

BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr.		Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	4 221 129		4 048 078	4,3
Brutto utlån til kunder	3 030 072		2 911 543	4,1
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-23 476		-22 382	4,9
... herav gruppenedskrivninger	-7 920		-7 301	8,5
Innsk. fra og gjeld til kunder	1 887 856		1 756 872	7,5
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 234 822		1 184 894	4,2

KREDITTFORETAK**26 kredittforetak (uten Eksportfinans)**

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	46 407	2,99	44 964	3,11
Rentekostnader m.v.	31 496	2,03	35 116	2,43
Netto rente	14 911	0,96	9 848	0,68
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	5	0,00	4	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	275	0,02	230	0,02
Provisjonskostnader m.v.	543	0,04	281	0,02
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-633	-0,04	-2 769	-0,19
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-198	-0,01	148	0,01
Andre driftsinntekter	9	0,00	8	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	457	0,03	431	0,03
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	199	0,01	183	0,01
Avskrivninger	-7	0,00	-6	0,00
Andre driftskostnader	5 928	0,38	2 899	0,20
Driftsresultat før tap	7 448	0,48	3 864	0,27
Tap på utlån	167	0,01	25	0,00
Resultat før skatt	7 281	0,47	3 826	0,26
Skatt på ordinært resultat	2 004	0,13	1 073	0,07
Resultat for perioden	5 277	0,34	2 752	0,19

BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	1 584 461		1 498 977	5,7
Brutto utlån til kunder	1 344 086		1 267 279	6,1
... herav vurdert til amortisert kost	1 130 798		1 068 594	5,8
...herav vurdert til virkelig verdi	213 288		198 685	7,4
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-401		-280	43,4
...herav gruppenedskrivninger	-223		-224	-0,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	195 845		210 397	-6,9
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 264 513		1 165 899	8,5

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 2013

Resultat og balanse for hver bransje

FINANSIERINGSSLESKAPER

25 finansieringsselskaper

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	7 052	7,46	6 637	7,61
Rentekostnader m.v.	1 993	2,11	2 235	2,56
Netto rente	5 058	5,35	4 402	5,05
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	1	0,00	24	0,03
Provisjonsinntekter m.v.	554	0,59	531	0,61
Provisjonskostnader m.v.	361	0,38	338	0,39
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	8	0,01	-1	0,00
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	0	0,00	-1	0,00
Andre driftsinntekter	285	0,30	307	0,35
Lønn og administrasjonskostnader	2 104	2,22	1 995	2,29
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	983	1,04	926	1,06
Avskrivninger	58	0,06	79	0,09
Andre driftskostnader	318	0,34	277	0,32
Driftsresultat før tap	3 064	3,24	2 573	2,95
Tap på utlån	510	0,54	533	0,61
Resultat før skatt	2 555	2,70	2 039	2,34
Skatt på ordinært resultat	552	0,58	589	0,68
Resultat for perioden	2 002	2,12	1 450	1,66
BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	97 660		90 726	7,6
Brutto utlån til kunder	91 644		84 615	8,3
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-1 335		-1 156	15,5
...herav gruppenedskrivninger	-321		-222	44,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	76 665		72 315	6,0

LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER

12 livselskaper

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Premieinntekter	94 075	9,06	90 785	9,88
... herav overføringer av premieres. mv. fra andre	13 854	1,33	10 285	1,12
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	47 096	4,53	46 405	5,05
... herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	23 985	2,31	25 369	2,76
... herav gevinster ved realisasjon	5 157	0,50	7 728	0,84
... herav verdiendringer	11 086	1,07	7 925	0,86
Erstatninger	-58 914	-5,67	-52 944	-5,76
... herav overføring av premiereserve mv. til andre	-13 607	-1,31	-8 523	-0,93
Endring i forsikringsforpliktelse - kontraktsfaste forpliktelser	-51 214	-4,93	-59 317	-6,45
... herav endring i kursreguleringsfond	-9 436	-0,91	-8 346	-0,91
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-6 731	-0,65	-3 714	-0,40
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-5 590	-0,54	-6 042	-0,66
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	4 571	0,44	2 847	0,31
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	2 370	0,23	2 270	0,25
Resultat før skatt	6 941	0,67	5 118	0,56
Endring i kursreguleringsfond	9 436	0,91	8 346	0,91
Verdjustert resultat før skatt	16 377	1,58	13 463	1,46
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	4 382	0,42	4 668	0,51

BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer	118 910	10,9	120 958	12,3
Finansielle eiendeler til amortisert kost	356 015	32,8	320 448	32,6
... herav investeringer som holdes til forfall	149 022	13,7	152 046	15,5
... herav utlån og fordringer	192 314	17,7	156 343	15,9
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	575 509	53,0	499 228	50,8
... herav aksjer og andeler	184 941	17,0	143 681	14,6
... herav obligasjoner og sertifikater	347 291	32,0	322 720	32,9
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 086 486	100,0	982 295	100,0
... herav eiendeler i selskapsporteføljen	90 689	8,3	94 974	9,7
... herav investeringer i kollektivporteføljen	862 891	79,4	781 058	79,5
... herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	132 401	12,2	105 826	10,8
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	852 290	78,4	784 790	79,9
... herav kursreguleringsfond	775 641	71,4	720 742	73,4
... herav tilleggsavsetninger	24 740	2,3	16 398	1,7
Ansvarlig kapital	24 787	2,3	25 440	2,6

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 2013

Resultat og balanse for hver bransje

PENSJONSKASSER

43 pensjonskasser

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	13 390	6,1	13 888	7,1
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	19 477	8,8	13 132	6,7
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	5 230	2,4	5 371	2,7
herav gevinster ved realisasjon	1 791	0,8	1 739	0,9
herav verdiendringer	11 787	5,4	5 411	2,8
Pensjoner mv.	-6 504	-3,0	-6 994	-3,6
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-23 577	-10,7	-16 004	-8,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfaste forpliktelser*	-170	-0,1	-1 820	-0,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-517	-0,2	-479	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 709	0,8	1 666	0,8
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 883	0,9	1 264	0,6
Resultat før skatt	3 591	1,6	2 930	1,5
Endring i kursreguleringsfondet	11 526	5,2	4 846	2,5
Verdijustert resultat før skatt	15 117	6,9	7 776	4,0
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 516	1,6	2 866	1,5

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fylt ut denne posten for 2013

BALANSE OG NØKKELTALL	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr.	I % av FK	Mill. kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	12 563	5,4	10 633	5,2
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	21 672	9,3	23 678	11,5
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	20 476	8,8	22 143	10,8
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	197 649	84,8	169 967	82,7
herav aksjer og andeler	80 545	34,6	65 485	31,9
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	111 875	48,0	98 993	48,2
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	232 940	100,0	205 401	100,0
herav selskapsportefølje	22 938	9,8	18 751	9,1
herav investeringer i kollektivporteføljen	202 945	87,1	180 230	87,7
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	7 057	3,0	6 419	3,1
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	201 869	86,7	176 889	86,1
herav premiereserve	158 013	67,8	145 513	70,8
herav kursreguleringsfond	21 030	9,0	9 508	4,6
herav tilleggsavsetninger	7 750	3,3	7 830	3,8

* Inkluderer investeringer i datterforetak (eiendomsdøtre)

SKADEFORSIKRINGSSLESKAPER

43 skadeforsikringsselskaper, uten Captives

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	2013		2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	33 210	0,0	31 234	0,0
Allokert investeringsavkastning	962	2,9	833	2,7
Andre forsikringsrelaterte inntekter	254	0,8	234	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	23 769	71,6	22 677	72,6
Forsikringsrelaterte driftskostnader	5 579	16,8	5 403	17,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	1 179	3,6	654	2,1
Resultat av teknisk regnskap	3 664	11,0	3 360	10,8
Netto inntekter fra investeringer	4 099	12,3	4 562	14,6
Allokert investeringsavkastning	962	2,9	833	2,7
Andre inntekter	74	0,2	22	0,1
Andre kostnader	61	0,2	42	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 150	9,5	3 683	11,8
Resultat før skattekostnad	6 814	20,5	7 068	22,6

BALANSE	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 417	2,1	1 942	1,8
Investeringer	94 379	81,2	83 707	79,5
Bygninger og andre faste eiendommer	506	0,4	497	0,5
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	13 415	11,5	14 446	13,7
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	23 409	20,2	24 977	23,7
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	56 406	48,6	43 408	41,2
Aksjer og andeler	11 362	9,8	8 824	8,4
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	43 518	37,5	34 730	33,0
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 387	4,6	4 241	4,0
Fordringer	10 625	9,1	9 553	9,1
Andre eiendeler	3 002	2,6	3 453	3,3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	116 171	100,0	105 236	100,0
Forsikringstekniske avsetninger	66 715	57,4	58 099	55,2

8 Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Bank

Tabell 8.1: Resultat for gruppen av de 6 store bankene

	2013		2012	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	46 957	1,41	42 635	1,33
Andre inntekter	22 829	0,69	20 446	0,64
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 884	0,18	5 129	0,16
Driftskostnader	31 871	0,96	30 141	0,94
herav lønn og personalkostnader	16 530	0,50	15 983	0,50
Resultat før tap	37 915	1,14	32 939	1,03
Tap på utlån	4 270	0,13	4 675	0,15
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-150	0,00	1	0,00
Resultat før skatt	33 795	1,01	28 263	0,88
Skattekostnad	8 304	0,25	7 415	0,23
Resultat etter skatt	25 490	0,77	20 848	0,65
EK-avkastning	12,6		11,4	

Tabell 8.2: Balansestørrelser for gruppen av de 6 store bankene

	31.12.13		31.12.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 213,2		3 103,0		3,5
Brutto utlån til kunder	2 192,1		2 120,8		3,4
Tapsnedskrivninger på utlån	-16,9	-0,8	-16,1	-0,8	5,2
herav individ. tapsnedskr.	-12,7	-0,6	-12,1	-0,6	4,4
herav gruppenedskrivning	-4,2	-0,2	-3,9	-0,2	7,6
Brutto misligholdte utlån	30,3	1,4	31,2	1,5	-2,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	501,3		511,7		-2,0
Innskudd fra kunder	1 345,0		1 260,0		6,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	946,3		917,3		3,2
Innskuddsdekning	61,4		59,4		

Tabell 8.3: Resultat for gruppen av de mellomstore bankene

	2013		2012	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	12 853	1,90	11 371	1,79
Andre inntekter	4 850	0,72	4 249	0,67
herav verdiendr. finansielle instrumenter	282	0,04	542	0,09
Driftskostnader	8 560	1,27	8 040	1,27
herav lønn og personalkostnader	4 271	0,63	3 939	0,62
Resultat før tap	9 142	1,35	7 580	1,20
Tap på utlån	1 322	0,20	1 280	0,20
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-44	-0,01	39	0,01
Resultat før skatt	7 865	1,17	6 261	0,99
Skattekostnad	2 017	0,30	1 683	0,27
Resultat etter skatt	5 848	0,87	4 578	0,72
EK-avkastning	10,4		9,3	

Tabell 8.4: Balansestørrelser for gruppen av de mellomstore bankene

	31.12.13		31.12.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	699,6		659,0		6,2
Brutto utlån til kunder	583,6		554,3		5,3
Tapsnedskrivninger på utlån	-4,5	-1,0	-4,3	-1,1	4,6
herav individ. tapsnedskr.	-1,9	-0,4	-1,9	-0,5	-1,5
herav gruppenedskrivning	-2,6	-0,6	-2,4	-0,6	9,5
Brutto misligholdte utlån	9,5	1,6	9,2	1,7	4,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	45,6		63,4		-28,1
Innskudd fra kunder	326,5		298,6		9,3
Gjeld ved utst. av verdipapirer	242,4		223,4		8,5
Innskuddsdekning	55,9		53,9		

Tabell 8.5: Resultat for gruppen av de mindre bankene

	2013		2012	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	6 580	2,21	5 959	2,14
Andre inntekter	2 279	0,76	1 810	0,65
herav kursgev. finansielle instrumenter	312	0,10	230	0,08
Driftskostnader	4 596	1,54	4 287	1,54
herav lønn og personalkostnader	2 168	0,73	2 046	0,74
Resultat før tap	4 263	1,43	3 482	1,25
Tap på utlån	643	0,22	557	0,20
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	52	0,02	-4	0,00
Resultat før skatt	3 568	1,20	2 929	1,05
Skattekostnad	849	0,28	739	0,27
Periodens resultat	2 719	0,91	2 190	0,79
EK-avkastning	9,6		8,4	

Tabell 8.6: Balansestørrelser for gruppen av de mindre bankene

	31.12.13		31.12.12		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	308,4		286,1		7,8
Brutto utlån til kunder	254,4		236,4		7,6
Tapsnedskrivninger	-2,1	-0,8	-2,0	-0,9	3,3
herav individ. tapsnedskr.	-1,0	-0,4	-1,1	-0,4	-2,6
herav gruppenedskrivning	-1,1	-0,4	-1,0	-0,4	9,6
Brutto misligholdte utlån	3,9	1,5	4,2	1,8	-8,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	7,3		9,3		-21,1
Innskudd fra kunder	216,4		198,3		9,1
Gjeld ved utst. av verdipapirer	46,1		44,1		4,5
Innskuddsdekning	85,1		83,9		

Tabell 8.7: Soliditet, aggregert

	Morbank		Konsern	
	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2012
Banker				
ren kjernekapitaldekning	12,6	12,1	12,2	11,1
kjernekapitaldekning	13,8	13,2	13,3	12,1
kapitaldekning	15,5	14,5	14,8	13,3
Store banker				
ren kjernekapitaldekning	11,9	11,4	11,6	10,5
kjernekapitaldekning	12,8	12,4	12,5	11,3
kapitaldekning	14,7	13,9	14,2	12,6
Mellomstore banker				
ren kjernekapitaldekning	13,8	13,0	12,8	11,9
kjernekapitaldekning	15,9	14,5	14,7	13,3
kapitaldekning	17,2	15,4	15,6	14,0
Mindre banker				
ren kjernekapitaldekning	16,1	16,0	16,0	15,8
kjernekapitaldekning	18,0	17,8	17,8	17,5
kapitaldekning	18,6	18,2	18,4	18,0

Skadeforsikring

Tabell 8.8: Utvalgte resultatposter for øvrige skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 1 mrd. kroner

	2013		2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	8 718		8 237	
Allokert investeringsavkastning	239	2,7	201	2,4
Andre forsikringsrelaterte inntekter	100	1,1	89	1,1
Erstatningskostnader f.e.r.	6 350	72,8	6 498	78,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader	1 291	14,8	1 378	16,7
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	456	5,2	554	6,7
Resultat av teknisk regnskap	955	11,0	95	1,2
Netto inntekter fra investeringer	957	11,0	997	12,1
Allokert investeringsavkastning	239	2,7	201	2,4
Andre inntekter	13	0,1	13	0,2
Andre kostnader	49	0,6	15	0,2
Resultat før skattekostnad	1 636	18,8	889	10,8

Tabell 8.9: Utvalgte balanseposter for øvrige skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital over 1 mrd. kroner

	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	187	0,7	113	0,5
Investeringer	18 655	72,2	15 837	66,0
Bygninger og andre faste eiendommer	20	0,1	20	0,1
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	443	1,7	331	1,4
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	1 993	7,7	2 045	8,5
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	16 199	62,7	13 441	56,0
Aksjer og andeler	2 544	9,8	2 074	8,6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	13 086	50,7	12 060	50,3
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	2 239	8,7	2 003	8,3
Fordringer	3 770	14,6	3 151	13,1
Andre eiendeler	881	3,4	991	4,1
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	25 832	100,0	23 990	100,0
Forsikringstekniske avsetninger	16 072	62,2	15 015	62,6

Tabell 8.10: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringsselskaper med forvaltningskapital under 1 mrd. kroner

	2013		2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	1 638		1 470	
Allokert investeringsavkastning	36	2,2	29	2,0
Andre forsikringsrelaterte inntekter	139	8,5	136	9,3
Erstatningskostnader f.e.r.	1 151	70,3	1 007	68,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	674	41,2	618	42,0
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	70	4,2	101	6,9
Resultat av teknisk regnskap	-114	-7,0	-112	-7,7
Netto inntekter fra investeringer	443	27,1	336	22,9
Allokert investeringsavkastning	36	2,2	29	2,0
Andre inntekter	7	0,4	5	0,3
Andre kostnader	3	0,2	24	1,6
Resultat før skattekostnad	296	18,1	175	11,9

Tabell 8.11: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringselskaper med forvaltningskapital under 1 mrd. kroner

	31.12.2013		31.12.2012	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	53	0,6	32	0,4
Investeringer	6 127	69,6	5 275	68,4
Bygninger og andre faste eiendommer	224	2,5	211	2,7
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	58	0,7	19	0,2
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	413	4,7	420	5,4
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	5 433	61,7	4 648	60,3
Aksjer og andeler	1 711	19,4	1 472	19,1
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	3 016	34,3	2 805	36,4
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	1 041	11,8	641	8,3
Fordringer	697	7,9	573	7,4
Andre eiendeler	641	7,3	752	9,8
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	8 804	100,0	7 710	100,0
Forsikringstekniske avsetninger	2 415	27,4	2 157	28,0

Tabell 8.12: Utvalgte resultatposter for captives

	2013		2012	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	1 822		1 598	
Allokert investeringsavkastning	287	15,8	247	15,5
Andre forsikringsrelaterte inntekter	6	0,3	6	0,4
Erstatningskostnader f.e.r.	758	41,6	384	24,0
Forsikringsrelaterte driftskostnader	79	4,4	78	4,9
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	1 368	75,1	-14	-0,9
Resultat av teknisk regnskap	-72	-4,0	1 392	87,1
Netto inntekter fra investeringer	1 881	103,2	1 545	96,7
Allokert investeringsavkastning	287	15,8	247	15,5
Andre inntekter	12	0,7	5	0,3
Andre kostnader	3	0,2	4	0,2
Resultat før skattekostnad	1 531	84,0	2 691	168,4

